

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 02.10.1996
KOM(96) 462 endelig udg.

ALMEN UDDANNELSE - ERHVERVSUDDANNELSE - FORSKNING

HINDRINGER FOR MOBILITETEN

I DET EUROPÆISKE FÆLLESSKAB

GRØNBOG

(forelagt af Kommissionen)

THE JOURNAL OF THE

AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION

Indholdsfortegnelse

Resumé

Del A Satsningsområder for mobiliteten i Det Europæiske Fællesskab

1. Mobilitet og europæisk statsborgerret
2. Mobilitetens gevinster for almen uddannelse, erhvervsuddannelse og forskning
3. Mobiliteten i Kommissionens initiativer
4. Fremskridt
5. Grønbogens mål
6. De berørte personer

Del B Hindringer for mobiliteten

1. Vanskeligheder forbundet med opholdsretten
2. Forskellig behandling af forskerstuderende i de enkelte lande
3. De obligatoriske opkrævninger, der gælder for forskellige personkategorier
4. Social sikring
5. Anerkendelse, certificering, godskrivning
6. Manglende adgang til at medbringe nationale stipendier til studier i udlandet
7. Socioøkonomiske hindringer
8. Administrative hindringer
9. Sproglige og kulturelle hindringer
10. Praktiske hindringer

Del C Aktionsområder

Aktionsområde 1:

Praktikantens og volontørens status bør anerkendes.

Aktionsområde 2:

Der bør sørges for en ensartet behandling af fællesskabets forskerstipendiater.

Aktionsområde 3:

Der bør sørges for social sikring for alle, der deltager i mobilitet over grænserne inden for uddannelsesområdet.

Aktionsområde 4:

Der bør skabes et europæisk kvalifikationsområde.

Aktionsområde 5:

Hindringerne for at medbringe stipendium og nationale støttemidler til studier i udlandet bør fjernes.

Aktionsområde 6:

Den uddannelsesmæssige stilling bør lettes for tredjelandsborgere med gyldig opholdsret i Det Europæiske Fællesskab.

Aktionsområde 7:

De socioøkonomiske hindringer bør fjernes.

Aktionsområde 8: De sproglige og kulturelle hindringer bør reduceres.

Aktionsområde 9:

Den tilgængelige information og administrative praksis bør forbedres.

Bilag:

1. Definition af de berørte personer.
- 2.a Mobiliteten i Det Europæiske Fællesskab inden for rammerne af fællesskabsprogrammerne
- 2.b Beskrivelse af fællesskabsprogrammerne inden for området almen uddannelse og erhvervsuddannelse.
3. Sammenhængen og fællesskabsprogrammerne vedrørende fællesskabstipendier til forskeres uddannelse og mobilitet.
Ekspertgruppens rapport om "Fællesskabstipendier til forskeres uddannelse og mobilitet" - resumé.
4. Referencedokumenter
5. Arbejdsmarkedets parter fælles udtalelse
6. Hindringer, som modtagere af fællesskabsstøtte fra de central- og østeuropæiske lande er stødt på i Det Europæiske Fællesskab og i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde
7. Glossar

RESUMÉ

Fjernelsen af hindringerne for den frie bevægelighed for personer er et af de grundlæggende mål i den europæiske konstruktion, og det har det været lige siden Romtraktaten. Friheden til at komme og gå er helt klart en af de grundlæggende betingelser for eksistensen af et egentligt borgernes Europa. Uden denne kan man dårligt tale om et europæisk socialt område. Mobilitet er ligeledes et af svarene på de igangværende økonomiske forandringer, der er forårsaget af etableringen af det indre marked og globaliseringen af samhandelen - og på deres samfundsmæssige konsekvenser bl.a. hvad angår jobskabelse. Det er en nødvendighed for den europæiske forskning, der lider under opsplittetheden og spredningen af dens indsats og således også når det gælder om at give Det Europæiske Fællesskab dets nyskabende evne tilbage, som det undertiden mangler, navnlig på det højteknologiske område.

Hvorfor en Grønbog?

Alt dette fornemmes stærkt af et stadigt stigende antal unionsborgere. Der er en stadig stigende efterspørgsel efter mobilitet, som man kan se af den succes, som de fællesskabsprogrammer har haft, som har til formål at fremme udveksling og bevægelse på tværs af grænserne for forskere, studerende, lærere, lønmodtagere og ledige under uddannelse samt erhvervslærere. I 1987/88 nød 3.000 studerende og 745 lærere godt af et ERASMUS-mobilitetsstipendium: disse tal var steget til henholdsvis 170.000 og 14.000 i 1995/96.

Man må dog konstatere, at mobiliteten stadig i dag støder på alt for mange hindringer, og at kapital, varer og tjenesteydelser bevæger sig langt lettere end mennesker inden for Det Europæiske Fællesskab; og den pris, som borgerne hæfter ved den europæiske konstruktion, kan ikke andet end at lide under dette. Sådanne hæmninger konstateres hver dag i forbindelse med iværksættelsen af fællesskabsprogrammerne inden for områderne almen uddannelse, erhvervsuddannelse og forskning, hvor de bremser udviklingen og skader effektiviteten. Talrige individuelle vidnesbyrd understreger dette, og de viser lige så mange eksempler på uudnyttede uddannelsesmuligheder, men også forspildte chancer for udvekslinger, kommunikation og samarbejde mellem europæiske studerende, lærere og forskere. Disse hindringer for mobiliteten rammer især de unge fra beskedne eller gennemsnitsindkomstmiljøer samt ledige.

Ifølge EF-Traktatens ordlyd skal fællesskabsindsatsen fremme mobiliteten inden for områderne almen uddannelse, erhvervsuddannelse og forskning. Det er med baggrund i dette mål, at Kommissionen har udarbejdet en Grønbog om mobilitet inden for Det Europæiske Fællesskab. Dette dokument opregner de hindringer, som personer i mobilitet støder på, og foreslår - med henblik på refleksion og debat - en række aktionsområder, der vil kunne få disse hindringer til at forsvinde. Den imødekommer således et væsentligt behov og navnlig det, der blev udtrykt af Rådet den 21. juli 1991, da det vedtog PETRA II-programmet, og som omhandlede de hindringer for mobiliteten, unge i grundlæggende erhvervsuddannelse støder på.

Hvilke hindringer, hvilke løsninger?

Over for disse hindringer - der er genstand for en undersøgelse af konkrete tilfælde - foreslår Grønbogen en række aktionsområder. Disse vil skulle undersøges under hensyntagen til de enkelte instansers kompetence (Det Europæiske Fællesskab, medlemsstaterne og andre ansvarlige instanser og organisationer).

Man bemærker fem hovedhindringer:

1. En hindring for lediges uddannelse på tværs af grænserne.

Tilfælde: Ledige, der ønsker at uddanne sig i en anden medlemsstat, taber deres ret til arbejdsløshedsunderstøttelse og social sikring, hvis denne uddannelse er af over 3 måneders varighed. I visse lande vil de efter hjemkomsten skulle gennemgå en ny "prøvetid"/karensperiode for at genvinde deres rettigheder. I andre lande igen vil ledige ikke kunne forlade landet i mere end tre måneder, da de ellers risikerer at tabe deres rettigheder.

Aktionsområde: Den fællesskabsregel, der gør det muligt at søge arbejde i en anden medlemsstat i en periode af min. seks måneders varighed uden tab af rettigheder bør udvides til ledige, og det bør sikres, at ledige kan bevare deres arbejdsløshedsunderstøttelse under uddannelse i en anden medlemsstat.

2. Problemer forbundet med praktikanter og unge volontørers status

Tilfælde:

- a) Studerende, der ønsker at gennemføre et praktikophold i en virksomhed i en anden medlemsstat, vil i visse lande støde på vanskeligheder med at finde værtsvirksomheder, da lovgivningen i disse lande sidestiller dem med lønmodtagere, og virksomhederne derfor er nødt til at aflønne dem med min. mindsteløn og betale de deraf følgende socialbidrag.
- b) Unge universitetskandidater, der gennemfører et ulønnet uddannelsesophold (dvs. hverken modtager kontanter eller naturalier) i en anden medlemsstat, er ikke dækket af Fællesskabets samordning af socialsikringsordningerne, for så vidt som de hverken er arbejdstagere eller familiemedlemmer til en arbejdstager. Denne mangel på særlig retlig ramme giver dem ingen ret på socialsikringsområdet. Dette kan ligeledes medføre problemer i relation til opholdsretten, hvis uddannelsen i den anden medlemsstat er af mere end tre måneders varighed.
- c) Volontører befinder sig i en lignende situation, når de arbejder frivilligt i en periode af mere end tre måneders varighed, idet deres forhold ikke er anerkendt. I visse medlemsstater bliver de endog beskattet af deres godtgørelse af kost og logi.

Aktionsområde: Der bør etableres en retlig ramme for praktikanter og volontørers status inden for Det Europæiske Fællesskab.

3. Manglende adgang til at medbringe national studiestøtte

Tilfælde: I de fleste medlemsstater kan studerende ikke få nationale stipendier eller studiestøttemidler til studier i en anden medlemsstat i Det Europæiske Fællesskab: disse stipendier bliver kun tildelt til studier i det land, der tildeler dem. Denne situation rammer i særdeleshed unge fra familier med en beskeden indtægt, der ikke er i stand til at påtage sig udgifterne i forbindelse med deres børns udlandsophold.

Aktionsområde: Hindringerne for at medbringe stipendium og andre nationale støttemidler til studier i udlandet bør fjernes.

4. Skatteordningen i forbindelse med forskerstipendier

Tilfælde: Fællesskabsforskerstipendierne beskattes forskelligt i Det Europæiske Fællesskab alt efter den status, som forskerstipendiaterne tildeles i værtslandet (som studerende, lønmodtagere eller selvstændige erhvervsdrivende). Heraf følger forskellig skattemæssig behandling med en direkte indvirkning på forskernes mobilitetsmuligheder. Visse medlemsstater opkræver 50% af stipendiebeløbet (i skatter og socialbidrag).

Denne situation har ligeledes konsekvenser for forskningspolitikken i Fællesskabet. Kommissionen har inden for rammerne af det 4. rammeprogram besluttet at dække forskernes løntab ved at justere stipendiebeløbet. Dette betyder, at en del af den bevilling, der skulle finansiere den europæiske forskning går til dette, ikke anvendes direkte til at betale forskningsudgifterne og bliver forvandlet til skatteindtægter for medlemsstaterne. Og antallet af forskere, der modtager forskerstipendier fra Fællesskabet, bliver reduceret i tilsvarende grad.

Aktionsområde: Alle modtagere af fællesskabsforskerstipendier bør behandles ens i alle Unionens lande enten gennem en skattefritagelse af stipendierne eller ved en samordning af de ordninger, der anvendes i medlemsstaterne.

5. Problemer i forbindelse med den gensidige akademiske og erhvervsmæssige anerkendelse

Tilfælde: Lønmodtagere, der ønsker at følge en uddannelse i et andet land end deres eget, støder på problemet med manglende gensidig anerkendelse af kvalifikationer, uddannelsesmoduler og praktikophold. Denne manglende anerkendelse har således en temmelig udtalt afholdende effekt. Udviklingen af vedvarende uddannelse på tværs af grænserne bliver stærkt begrænset herved, og det samme gælder følgelig også for den erhvervsmæssige mobilitet inden for Unionen.

Aktionsområde: Man bør nå frem til en gensidig anerkendelse af praktikophold og

uddannelsesmoduler inden for erhvervsuddannelsesområdet og udvide "ECTS"-meritoverførselssystemet, der ved en fællesskabsaktion er etableret inden for de højere uddannelser, til også at omfatte erhvervsuddannelserne.

Andre hindringer stiller sig i vejen for mobiliteten inden for områderne almen uddannelse, erhvervsuddannelse og forskning. Nogle af disse hindringer er af almen karakter såsom et for dårligt kendskab til fremmedsprog eller problemer i forbindelse med de mindst begunstigede borgeres indtægter, hvilket er en væsentlig hindring for adgangen til uddannelse på tværs af grænserne. Andre hindringer omfatter mere specifikke problemer såsom adgangen for tredjelandsborgere med gyldig opholdsret - elever, studerende, lønmodtagere - til uddannelsesaktioner, der finder sted i andre lande end deres værtsland.

Disse hindringer er genstand for forslag, der sigter på at give næring til refleksion, debat og aktion sammen med alle de berørte aktører.

Grønbogen understreger endelig nødvendigheden af en betydelig informationsindsats om mobilitetsspørgsmål: informering af borgerne, for at de kan få kendskab til de muligheder, der findes, og som de undertiden er uvidende om; men også informering af de forskellige offentlige myndigheder og deres aktører om fællesskabsretten, idet en manglende forståelse af denne og de regler, der gælder for mobilitet over grænserne, i sig selv udgør en hindring for denne.

Del A SATSNINGSOMRÅDER FOR MOBILITETEN I DET EUROPÆISKE FÆLLESSKAB

1. Mobilitet og europæisk statsborgerret

Europa er blevet et åbent område, hvor muligheden for at bevæge sig fra en stat til en anden i princippet er åben for alle borgere i Det Europæiske Fællesskab, hvor alle føler sig som en integrerende del af en helhed. Det er væsentligt, at den frie bevægelighed er garanteret alle uden nogen begrænsninger.

Den potentielle mobilitet, der skabes gennem anvendelsen af de nye informationsteknologier, som f.eks. fjernarbejde, kan udgøre et komplement til mobiliteten. Man må imidlertid konstatere, at informationssamfundets værktøjer ikke vil kunne erstatte den faktiske mobilitet.

Mobiliteten gør det muligt at udvikle en europæisk bevidsthed ved, at vi får et bedre kendskab til hinanden via opdagelsen af nye kulturelle og sociale realiteter. Den bør bidrage til at udvikle en solidaritet mellem alle europæere og styrke et Europa med større velfærd, der tilbyder alle muligheder nu og i fremtiden.

2. Mobilitetens gevinster for almen uddannelse, erhvervsuddannelse og forskning

Den frie bevægelighed for personer står i centrum for den investering i menneskelige ressourcer, som Det Europæiske Fællesskab har gjort til et af sine prioriterede områder. Det omsætter det ved i sine forskellige programmer at tilskynde til mobilitet over grænserne for personer, der ønsker at uddanne sig, søge nye horisonter, dygtiggøre sig eller bidrage til uddannelsesaktioner i en anden medlemsstat.

Herved sigter det også på en forbedring af den enkeltes samfundsmæssige indsigt ved læring om kommunikation og livet i samfundet og respekt for forskellen. Den tilskynder endelig til en udvikling af sproglige færdigheder og bidrager til udviklingen af en "europæisk statsborgerret" ud over den oprindelige statsborgerret.

Mobiliteten over grænserne fører i øvrigt til samarbejde mellem uddannelses- og forskningsinstitutioner og arbejdsmarkedet, hvilket gør det muligt at forbedre kvaliteten i de almene uddannelser, erhvervsuddannelserne og forskningen. Den finindstiller mulighederne herfor og gør det muligt at overføre faglig kompetence og viden især inden for områder som ny teknologi og nye management- og organisationsmetoder. Den udvikler ligeledes den kreative evne, evnen til at tage initiativer og iværksætterånden. Den tilbyder alle dem, der benytter sig af den, bedre muligheder for at gå fremtiden i møde, idet den gør det muligt for dem at tilpasse sig bedre til udviklingen på arbejdsmarkedet.

Inden for erhvervsområdet er mobiliteten et prioriteret middel til at etablere et europæisk område for beskæftigelse og arbejde. Den giver den enkelte borger en mulighed for at erhverve teoretisk, praktisk og adfærdsmæssig viden og i videre

forstand kompetencer og kvalifikationer, der er tilpasset det område uden grænser, som det indre marked er.

Mobiliteten udgør en meget væsentlig konkurrencefaktor, for så vidt som den ansporer til erfaringsdeling inden for området teknologisk, organisatorisk og produktionsmæssig nyskabelse.

Parlamentet¹ har fundet det bydende nødvendigt med en større studentermobilitet, således at man kan få mere kvalificerede borgere, der har studeret, levet og arbejdet i andre medlemsstater. Det har ligeledes ved gentagne lejligheder understreget betydningen af at lære sprog i en mobilitetssammenhæng. Det har ligeledes peget på etableringen af en europæisk samfundstjeneste.

Rådet² har skiftevis slået til lyd for:

- * et samarbejde, der som prioriteret aktionsområde har fremme af studenter- og lærermobiliteten ved bl.a. fjernelse af hindringer af administrativ og social karakter såvel som ved en forbedring af fremmedsprogsundervisningen,
- * fremme af foranstaltninger, der sigter på at stimulere til møder mellem elever og lærere fra forskellige lande.

På europæisk plan har arbejdsmarkedets parter understreget deres interesse i at fremme den geografiske og faglige mobilitet gennem erhvervelse af kvalifikationer med et tilstrækkeligt bredt grundlag, hvis gennemsigthed og anvendelighed sikres på europæisk plan. Disse

¹ Resolution om Kommissionens memorandum om højere uddannelse i Det Europæiske Fællesskab, 15. juli 1993, EFT nr. C 255/161.

Resolution om fremmedsprogsundervisning i Det Europæiske Fællesskab, EFT nr. C 68/105 af 14. marts 1993 og resolution om udbredelse af kendskabet til sprogene i Fællesskabet, EFT nr. C 127/39 af 14. maj 1984.

Europa-Parlamentets beslutning af 22. september 1995 om etablering af en europæisk samfundstjeneste, EFT nr. C 269/232 af 16. oktober 1995.

² Undervisningsministrenes resolution af 16. november 1971 om samarbejde på undervisningsområdet (offentliggjort i "Tekster vedrørende den europæiske uddannelsespolitik", Rådet for De Europæiske Fællesskaber, Generalsekretariatet, 3. udgave, juni 1987, Luxembourg, Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer, 1988).

Resolution vedtaget af Rådet (undervisningsministrenes) den 6. juni 1974 om samarbejde på uddannelsesområdet, EFT nr. C 98 af 20. august 1974.

Rådets (Undervisningsministrenes) konklusioner af 27. november 1992 om foranstaltninger til udvikling af en europæisk dimension inden for de højere uddannelser, EFT nr. C 336 af 19. december 1992.

Rådets (Undervisningsministrenes) konklusioner af 6. oktober 1989 om samarbejdet og fællesskabspolitikken inden for uddannelsesområdet med henblik på 1993, EFT nr. C 277 af 31. oktober 1989.

Rådets (Undervisningsministrenes) beslutning af 24. maj 1988 om den europæiske dimension i undervisningen, EFT nr. C 177 af 6. juli 1988.

kvalifikationer skal gøre det muligt at imødekomme arbejdsmarkedets behov, den løbende teknologiske og strukturelle udvikling og den enkeltes ønsker³.

3. Mobiliteten i Kommissionens initiativer

De forslag, der er indeholdt i Kommissionens hvidbog "*Vækst, konkurrenceevne og beskæftigelse: udfordringer og veje ind i det 21. århundrede (1993)*" understreger mobilitetens betydning. De støtter sig på to ting: dels på den menneskelige kapital, der er Det Europæiske Fællesskabs væsentligste ressource og en garanti for at opnå konkurrencefordele over for tredjelande og dels på kulturernes, traditionernes, sprogenes, forskningens og erhvervsuddannelsernes mangfoldighed, der øger tilpasningspotentialet og udviklingsmulighederne.

Hvidbogen om den europæiske social- og arbejdsmarkedspolitik peger for sin del på den udfordring, som Det Europæiske Fællesskab må tage op for at skabe et egentligt europæisk mobilitetsområde, hvor den frie bevægelighed bliver ikke blot en ret men også en realitet⁴.

*Hvidbogen om almen uddannelse og erhvervsuddannelse "Undervise og lære: På vej mod det kognitive samfund"*⁵, som Kommissionen godkendte den 29. november 1995, finder i særdeleshed, at "bred og åben adgang til almen uddannelse og erhvervsuddannelse går via mobilitet mellem uddannelsesinstitutioner, og at denne mobilitet, som man allerede tilskynder stærkt til mellem medlemsstater, bør fremmes". Den finder, at mobiliteten bør gøre det muligt for "den enkelte at varetage ansvaret for at opbygge sine egne kvalifikationer". Den konstaterer ligeledes, at "mobiliteten i vidt omfang har udviklet sig på europæisk plan, og at Fællesskabet i stor udstrækning har bidraget hertil, især takket være aktionsprogrammer inden for områderne almen uddannelse, erhvervsuddannelse og forskning, men at situationen stadig er utilfredsstillende."

I *Hvidbogen om Innovation*⁶ foreslår Kommissionen blandt dens aktionsveje at "tilskynde studerende, ingeniører og forskere til mobilitet inden for rammerne af LEONARDO-programmet og programmet for videreuddannelse og mobilitet for forskere".

Kommissionen henleder i sit arbejdspapir⁷, "Vejledning for en europæisk volontørtjeneste for unge", opmærksomheden på den manglende europæiske status for

³ Fælles erklæring om Fællesskabets fremtidige indsats på uddannelsesområdet og arbejdsmarkedets parters rolle. SEK(94) 1758 af 24. oktober 1994.

⁴ KOM(94) nr. 333 af 27. juli 1994.

⁵ Offentliggjort af Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer (ISBN-92-827-5699-8).

⁶ Hvidbog om Innovation, KOM(95)688 endelig af 20. december 1995.

⁷ Kommissionens arbejdspapir, XXII/24/96.

unge volontører. Denne situation forværrer yderligere den frie bevægelighed for unge og rejser en række problemer i forbindelse med beskatning og social sikring.

Initiativet "Borgerne først", som vil blive igangsat af Kommissionen i slutningen af 1996, har til formål gennem vejledninger og nationale informationsblade at give de europæiske borgere nyttige oplysninger om bl.a. deres rettigheder og muligheder for at arbejde, studere, rejse og bosætte sig i Det Europæiske Fællesskab.

Man bør ligeledes nævne det arbejde, der er gjort af den ekspertgruppe på højt niveau, som Kommissionen⁸ har nedsat, og som Simone Veil er formand for, og som har til opgave at se nærmere på de hindringer, der stadig står i vejen for den frie bevægelighed for arbejdstagere og enkeltpersoner. Når denne ekspertgruppe har aflagt rapport, hvilket skulle ske i februar 1997, vil Kommissionen udgive en hvidbog, der foreslår løsninger på alle hindringer for den frie bevægelighed hvad enten de måtte være lovgivningsmæssige, administrative eller praktiske.

Endelig foreslås det i den meddelelse, der godkendtes af Kommissionen den 5. juni 1996, at der etableres en "europæisk tillidspagt for beskæftigelse". Den blev i store træk vedtaget af Det Europæiske Råd ved dets møde i Firenze den 20.-21. juni 1996. Denne pagt definerer en lang række aktioner med henblik på bekæmpelse af arbejdsløshed og social udstødelse ved at sikre en vækst, der er mere orienteret imod fremtidens områder og imod mere jobskabende områder. Den samlede strategi, der skal iværksættes, og som sigter både på at øge virksomhedernes konkurrenceevne og fremme beskæftigelsen, bør også tage hensyn til kvalifikationer og den sektorbestemte og geografiske mobilitet.

4. Fremskridt

Fællesskabsprogrammerne inden for områderne almen uddannelse, erhvervsuddannelse og forskning har bidraget til at udvikle mobiliteten i Fællesskabet ved bl.a. at gøre det muligt for et stigende antal unge, studerende, arbejdstagere og forskere at uddanne sig i en anden medlemsstat (se bilag 2 og 3).

Den frie bevægelighed for personer er en af de bærende søjler i Rom-Traktaten [artikel 3, litra c)] (herefter EF-Traktaten). Flere bestemmelser i Traktaten omhandler mobilitet. Således tildeler artikel 8 A enhver unionsborger ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område med de begrænsninger og på de betingelser, der er fastsat i denne traktat og i dens gennemførelsesbestemmelser. Alt efter kategorien af berørte personer og materier er retten til bevægelighed inden for Fællesskabet fastsat i de bestemmelser i traktaten, der omhandler arbejdskraftens frie bevægelighed, etableringsretten, den frie bevægelighed for tjenesteydelser såvel som et betydeligt antal afledte retsakter⁹.

⁸ Kommissionens meddelelse af 24. januar 1996 "Ekspertgruppen på højt niveau vedrørende fri bevægelighed for personer".

⁹ De personer, der sigtes til i denne Grønbog, kan bl.a. henfalde under en af følgende retsakter:

Direktiv 68/360 af 15. oktober 1968 om ophævelse af restriktioner for rejse og ophold for arbejdstagere fra medlemsstaterne og deres familiemedlemmer inden for Fællesskabet, EFT nr. L 257 af 19. oktober 1968;

Betydningen af mobiliteten over grænserne er blevet nedfældet i EF-Traktaten, hvor det for første gang står skrevet i artikel 126, 127 og 130 G, litra d), at den bør fremmes og udgøre en integrerende del af fællesskabspolitikken inden for områderne almen uddannelse, erhvervsuddannelse og forskning.

Hvad angår udviklingen af kvalitetsuddannelse i Fællesskabet, præciserer artikel 126, stk. 2 således, at "målene for Fællesskabets indsats er at begunstige studerendes og læreres mobilitet, bl.a. ved at fremme den akademiske anerkendelse af eksamensbeviser og studieperioder".

Artikel 127, der fastslår Fællesskabets iværksættelse af en erhvervsuddannelsespolitik, fastsætter, at "målene for Fællesskabets indsats er at begunstige mobiliteten for erhvervslærere og personer under uddannelse, navnlig unge."

I sin vilje til at styrke det videnskabelige og teknologiske grundlag for Fællesskabets industri, fremme udviklingen af dets internationale konkurrenceevne og tilskynde til forskningsaktioner angiver artikel 130 G, litra d), at "Fællesskabet gennemfører aktioner, som skal supplere de aktioner, der iværksættes i medlemsstaterne med henblik på at fremme uddannelse og mobilitet for forskere i Fællesskabet."

5. Grønbogens mål

På trods af en fælles vilje til at ville fremme mobiliteten og de talrige retlige bestemmelser, der er vedtaget i forbindelse med det indre marked, så er der stadig hindringer for en effektiv gennemførelse af den frie bevægelighed for personer, der er under uddannelse, eller som er erhvervsmæssigt involveret i uddannelse.

Mobilitet over grænserne, sådan som man forstår det i denne Grønbog, begrænser sig således ikke blot til de initiativer, der tages inden for rammerne af fællesskabsaktioner. Der er ligeledes tale om alle de mobilitetsaktioner over grænserne, som man betegner som "spontane".

Mobilitetsaktioner kan være bi- eller multilaterale; de kan være udviklet på forskelligt plan (regionalt, lokalt, ...); de kan være kommet i stand på initiativ af offentlige myndigheder (provinsråd, delstater), halvoffentlige myndigheder eller på privat initiativ (handelskamre, fonde, arbejdsmarkedets parter m.v.) eller de kan være rent individuelle. Blandt aktørerne tæller man både uddannelsesinstitutioner, strukturer for almen uddannelse og erhvervsuddannelse, forskningscentre/institutter, arbejdsmarkedsparter og ungdomsbewægelser og volontørforeninger.

Forordning nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 om arbejdstagernes frie bevægelighed inden for Fællesskabet, EFT nr. 257 af 19. oktober 1968;

Direktiv 73/148 af 21. maj 1973 om ophævelse af restriktioner for rejse og ophold for medlemsstaternes borgere inden for Fællesskabet hvad angår etablering og tjenesteydelser, EFT nr. L 172 af 28. juni 1973;

Direktiv 90/364 af 28. juni 1990 om opholdsret, EFT nr. L 180 af 13. juli 1990;

Direktiv 93/96 af 29. oktober 1993 om opholdsret for studerende, EFT nr. L 317 af 18. december 1993.

Det bør understreges, at hindringerne for mobiliteten er vanskeligere at overkomme for personer, der "spontant" ønsker at følge en uddannelse i en anden medlemsstat.

Denne Grønbog nøjes ikke blot med at pege på de vanskeligheder, som mobile personer stadig i dag støder på i forbindelse med deres uddannelse. Den fremhæver i højere grad en række problemer, der henhører under Fællesskabets kompetenceområde, af hensyn til subsidiaritetsprincippet, og under medlemsstaternes kompetenceområde inden for områderne almen uddannelse, erhvervsuddannelse og forskning. Den foreslår aktionsområder med henblik på at skabe debat både på fællesskabsplan og på medlemsstatsplan for at søge og foreslå løsninger på de hindringer, som de berørte personer stadig støder på.

Inden for dens kompetence har Kommissionen til hensigt at tage initiativer som en konkret opfølgning på den høring, der igangsættes med denne Grønbog.

6. De berørte personer

Denne Grønbog omhandler personer, der er statsborgere i en af medlemsstaterne i Det Europæiske Fællesskab (EF) eller Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS)¹⁰ såvel som personer, der ikke har et sådant statsborgerskab, men som har permanent og lovlig opholdsret i Det Europæiske Fællesskab.

På længere sigt vil der blive rettet en særlig opmærksomhed på statsborgere fra de 10 associerede centraleuropæiske lande, Cypern og Malta, der har søgt om medlemskab, og som vil begynde at deltage i fællesskabsprogrammerne fra 1997.

Der er både tale om elever, studerende, unge, herunder unge universitetskandidater og sprogassistenter, forskere, lærere og erhvervslærere samt volontører.

Mange personer, der tilhører dette publikum, kan betragtes som **arbejdstagere**¹¹ i medfør af artikel 48 i EF-Traktaten og derfor nyde godt af de rettigheder, der følger af denne status (herunder retten til lige adgang til beskæftigelse, lige behandling hvad angår leve- og arbejdsvilkår såvel som opholdsretten).

For at en person kan blive betegnet som lønnet arbejder i medfør af fællesskabsretten, skal denne være fællesskabsborger og opfylde følgende tre

¹⁰ Island, Lichtenstein, Norge.

¹¹ Begrebet "arbejder" antager en fællesskabsbetydning, der er blevet understreget af EF-Domstolen, og er uafhængigt af personens betegnelse i henhold til værtslandets nationale ret som lønmodtager, selvstændig erhvervsdrivende eller endog studerende.

Ved "ledig" forstår man enhver person, der har mistet sit lønede arbejde og/eller enhver arbejdssøgende person.

betingelser: han/hun skal faktisk være i arbejde, der skal foreligge et underordningsforhold, og der skal finde en aflønning sted.

For børn af vandrende arbejdstagere, der ofte har været bosat længe i værtslandet, er det ikke mobilitet inden for Fællesskabet at have ophold og studere i det land, hvortil deres forældre er kommet for at arbejde, men det er mobilitet at tage til en anden medlemsstat, herunder eventuelt familiens oprindelsesland¹².

*

* *

¹² Læs herom i dom af 13. november 1990, sag nr. C-308/89, di Leo.

Del B: HINDRINGER FOR MOBILITETEN

Uanset om de slår deres folder inden for eller uden for fællesskabsprogrammerne, er personer i mobilitet normalt beskyttet af fællesskabsrettens principper.

Fællesskabets arbejdstagere og deres familiemedlemmer nyder godt af fællesskabsreglerne, både når de benytter sig af deres ret til fri bevægelighed på egen hånd, og når de deltager i et fællesskabsprogram.

Personer med indfødsret i Det Europæiske Fællesskabs medlemsstater har ret til at studere og uddanne sig hvor som helst i Fællesskabet, hvad enten de rejser til en anden medlemsstat for at gøre det, eller de allerede selv eller deres forældre er bosat i en medlemsstat i egenskab af lønmodtagere eller selvstændige erhvervsdrivende, men udstrækningen af denne ret er ikke den samme i alle tilfælde.

Det bør, som EF-Domstolen ved flere lejligheder har stadfæstet, påpeges, at adgangen til erhvervsrettede uddannelser falder inden for EF-Traktatens anvendelsesområde¹³. Begrebet "forskelsbehandling udøvet på grundlag af nationalitet", der er et grundlæggende princip i fællesskabsretten, har således fået en omfattende rækkevidde ved udviklingen af begrebet "indirekte forskelsbehandling", der sigter på enhver foranstaltning, der skønt den ikke i sig selv medfører en ulige behandling mellem nationale borgere og borgere fra andre medlemsstater, har til følge faktisk at skabe et særligt handicap for sidstnævnte kategori.

Men ikke desto mindre findes der stadig hindringer. Det kan være hindringer, der hæmmer mobiliteten, og hindringer, der vanskeliggør den. Der kan både være tale om rent juridiske og normative hindringer og om problemer, der skyldes en mere eller mindre stringent anvendelse af lovgivningsmæssige tekster eller en fejlagtig eller for restriktiv fortolkning af fællesskabsretten i medlemsstaterne, altså administrative "vanskeligheder". Men der findes også andre former for hindringer af økonomisk, sproglig, praktisk eller ganske enkelt psykologisk art, der på en eller anden måde bremser mobiliteten over grænserne.

De meget forskellige nationale omstændigheder, manglen på samordning og information i medlemsstaterne kan ligeledes skabe hindringer for mobiliteten.

1. Vanskeligheder forbundet med opholdsretten

Unionsborgere under uddannelse, forskeruddannelse eller som er erhvervsmæssigt involveret i uddannelse i en anden medlemsstat kan ikke påberåbe sig de samme regler i fællesskabsretten.

¹³ Dette område er herefterdags omfattet af artikel 126 og 127 i EF-Traktaten. I den forbindelse bør der henvises til en væsentlig retspraksis hos Domstolen (bl.a. Forcheri- og Gravier-dommene om den direkte anvendelighed af artikel 7, der er blevet til artikel 6 i den nye traktat).

Studerende, der følger en erhvervsrettet uddannelse, nyder godt af direktiv 93/96 om opholdsret for studerende¹⁴. De skal opfylde de betingelser, der er fastsat i dette direktiv: være indskrevet ved en godkendt uddannelsesinstitution for dér som hovedformål at følge en erhvervsrettet uddannelse, være i besiddelse af en sygeforsikring og over for den kompetente myndighed ved hjælp af en erklæring eller på anden tilsvarende måde efter eget valg forsikre den ansvarlige nationale myndighed om, at de råder over sådanne midler, at de ikke vil være værtsmedlemsstaten til byrde under opholdet.

Studerende, der opfylder disse betingelser, opnår opholdsret i en periode, der svarer til varigheden af den fulgte uddannelse. Denne ret fastslås ved en opholdstilladelse, som udstedes mod forevisning af identitetskort eller pas og forelæggelse af erklæring om tilstrækkelige midler såvel som dokumentation for sygeforsikring og indskrivning ved en godkendt uddannelsesinstitution. Når uddannelsens varighed overskrider et år, kan opholdstilladelsen indskrænkes til et år med mulighed for forlængelse.

Men der vil være en lang række studerende, der ikke vil kunne påberåbe sig direktiv 93/96, eftersom de ikke følger undervisning ved en "godkendt uddannelsesinstitution" i medfør af direktivet.

Endelig er der andre borgere i Den Europæiske Union, der bevæger sig i Fællesskabet for at uddanne sig selv eller andre. Man bør søge at finde ud af, om de ikke vil kunne betragtes som arbejdstagere i medfør af artikel 48 i EF-Traktaten. Betegnelsen som arbejdstager vil under visse omstændigheder imidlertid ikke være enkel og åbenbar, og det er op til de nationale domstole i givet fald på grundlag af en foreløbig dom afsagt af EF-Domstolen at afgøre, om en persons aktivitet virkelig indeholder de væsentlige egenskaber, der er forbundet med et arbejdsforhold - og dette på grundlag af de faktiske omstændigheder i den enkelte sag.

"Praktikanter" og forskere kan således betegnes som arbejdstagere i medfør af artikel 48, hvis de i en vis periode udfører ydelser, som de bliver aflønnet for, for en anden person og under dennes ledelse¹⁵.

Det er desuden ikke udelukket, at en person under uddannelse kan gøre krav på opholdsret inden for rammerne af en tjenesteydelse (omfattet af direktiv 73/148 af 21. maj 1973). De berørte personer kan både være tjenesteydere (dvs. personer, der i en begrænset periode mod betaling giver undervisningstimer på en uddannelsesinstitution) og modtagere af tjenesteydelser (dvs. personer, der følger en uddannelse imod betaling af et gebyr).

¹⁴ Direktiv 93/96 af 29. oktober 1993 om opholdsret for studerende, EFT nr. L 137 af 18. december 1993. Det bør bemærkes, at børn af vandrende arbejdstagere hvad angår deres opholdsret i forældrenes værtsland forbliver omfattet af de opholdsretsbestemmelser, der gælder for arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende, indtil de er 21 år eller så længe de forsørges af deres forældre. De nyder i øvrigt også godt af bestemmelserne om ret til lige behandling i forhold til nationale borgere i det pågældende land.

¹⁵ Arbejdstageres opholdsret stadfæstes ved udstedelse af en opholdstilladelse imod forevisning af et pas eller et identitetskort såvel som en attest på, at de har lønnet beskæftigelse.

Opholdsretten for tjenesteyderen eller modtageren af tjenesteydelsen svarer til varigheden af uddannelsesaktionen. Ud over tre måneder stadfæstes opholdsretten ved udstedelse af en opholdstilladelse imod, at den pågældende foreviser sit identitetskort eller pas og dokumenterer den ydelse, han/hun har i sinde at yde eller modtage.

Endelig vil en person, der ikke falder ind under nogen af ovennævnte tilfælde, kunne påberåbe sig direktiv 90/364 om opholdsret. På grundlag af dette direktiv vil den pågældende kunne få opholdsret, hvis han/hun råder over tilstrækkelige midler og har en sygeforsikring, der dækker alle risici i værtslandet. De nationale lovgivninger, der har omsat dette direktiv til national ret, konkretiserer indholdet af denne dobbelte forpligtelse til at råde over midler og have en sygeforsikring. Denne forpligtelse risikerer ofte at udgøre en hindring, især for de socialt mest udsatte persongrupper.

I en række tilfælde vil en person ikke falde ind under nogen af de situationer, der er fastsat i den afledte ret. Dette er f.eks. tilfældet med den person, der ikke kan dokumentere at have tilstrækkelige midler til at nyde godt af direktiv nr. 90/364.

For ophold af over tre måneders varighed - og mange uddannelsesperioder er af over tre måneders varighed - skal **de studerende** henvende sig til værtsmedlemsstatens myndigheder for at få udstedt en opholdstilladelse. Med dette for øje skal de forevise en attest på, at de er indskrevet ved en uddannelsesinstitution og samtidig erklære, at de er i stand til at klare sig selv, og at de har en sygeforsikring.

a) Praktikanter og volontører

Som følge af mangel på særlige retlige rammer støder "praktikanter", der gennemfører en praktikperiode i en virksomhed i en anden medlemsstat, dvs. unge, der hverken er studerende eller anerkendte arbejdstagere/ledige (dvs. uden ret til arbejdsløshedsunderstøttelse) på alvorlige vanskeligheder og kan således ikke nyde godt af mobiliteten i Det Europæiske Fællesskab.

Ifølge fællesskabsretten er det på grundlag af de faktiske omstændigheder i den enkelte sag op til de nationale domstole at afgøre, om en persons aktivitet rent faktisk indeholder de væsentlige egenskaber i forbindelse med et arbejdsforhold, dvs. at den pågældende faktisk er i arbejde, at der foreligger et underordningsforhold, og at der finder aflønning sted. Alle borgere i Den Europæiske Union har ret til at opholde sig i tre måneder i en anden medlemsstat som turister (idet de således nyder godt af direktiv nr. 73/148 i egenskab af "modtagere af tjenesteydelser"), når blot de er i besiddelse af et gyldigt identitetskort eller pas. Men hvis de ønsker at forlænge deres ophold i udlandet ud over tre måneder, hvilket der tilskyndes til i Det Europæiske Fællesskabs¹⁶ handlingsprogrammer, skal de henvende sig til myndighederne i værtslandet for at få en opholdstilladelse. For at få en sådan skal de efter omstændighederne forevise en attest på, at de har lønnet beskæftigelse eller på, at de er indskrevet

¹⁶ Virksomhedspraktikophold kan vare op til 12 måneder, især inden for LEONARDO-programmet.

ved en uddannelsesinstitution, samtidig med at de skal dokumentere, at de kan klare sig selv og er dækket af en sygeforsikring - hvilket er vanskeligt, hvis de ikke mere er studerende og gennemgår en ulønnet praktikperiode.

Disse problemer kan også gøre sig gældende for sprogassistenterne under SOCRATES/LINGUA-programmet.

De problemer, der er konstateret i forbindelse med unge praktikanter, gør sig også gældende for unge volontører som følge af deres manglende særstatus.

Hvad praktikanter og volontører angår, foreslår Grønbogen aktionsområde 1, side 29.

b) Tredjelandsborgere med gyldig opholdsret i en medlemsstat i Det Europæiske Fællesskab

Situationen er hvad angår tredjelandsborgere, der ønsker at rejse til en medlemsstat for at studere, styret af medlemsstaternes nationale lovgivning, idet disse dog tilskyndes til at lade sig inspirere af de principper, der er fastsat i "Rådets afgørelse af 30. november 1994 om tredjelandsborgernes adgang til medlemsstaternes område med henblik på at studere".

Gennemgående giver opnået opholdsret i én medlemsstat ikke nogen særlig ret til at ansøge om opholdsret i en anden medlemsstat. Det må dog bemærkes, at disse tredjelandsborgere i reglen kan rejse ind i en anden medlemsstat end den, hvor de har bopæl, for en maksimumsperiode af tre måneders varighed (med eller uden visum alt efter deres nationalitet). Dette medfører ikke tab af opholdsret i den første medlemsstat. De kan ikke i disse tre måneder udøve nogen lønnet aktivitet men har normalt lov til at følge visse uddannelsesaktiviteter (sommerkurser, sproguddannelser m.v.).

Schengen-aftalen¹⁷ formulerer princippet om lighed i værdi mellem en opholdstilladelse og et visum: på grundlag af dette princip kan en tredjelandsborger, der er i besiddelse af en opholdstilladelse udstedt af et Schengen-land, rejse til de andre Schengen-lande uden at være forpligtet til først at skulle have et visum fra de lande, som han/hun ønsker at rejse ind i. Når den pågældende rejser til et andet Schengen-land, skal han/hun være i besiddelse af et identitetsdokument og sin opholdstilladelse.

Dette princip om lighed i værdi betyder, at tredjelandsborgere, der er i besiddelse af en opholdstilladelse, uanset formålet med rejsen til en anden medlemsstat, ikke mere behøver visum for et ophold af kortere varighed. Dette gælder ligeledes for rejser, der foretages i uddannelsesøjemed. Schengen-aftalen omfatter imidlertid især ophold af kortere varighed. Den kommer hverken ind på ophold af længere varighed (dvs. over tre måneder), adgang til beskæftigelse eller udøvelse af selvstændig erhvervsvirksomhed.

¹⁷ For øjeblikket gælder Schengen-aftalen i syv medlemsstater: B, D, FR, ESP, LUX, NL og P.

Man bør bemærke sig forslaget til Rådets direktiv om tredjelandsborgeres ret til at rejse inden for Fællesskabet (KOM(95)346 endelig). Princippet om lighed i værdi mellem en opholdstilladelse og et visum er ligeledes medtaget heri for ophold af mindre end tre måneders varighed. Dette forslag fra Kommissionen er p.t. til behandling i Parlamentet og Rådet.

Tredjelandsborgere, der er i besiddelse af en opholdstilladelse, og som begiver sig til en anden medlemsstat for et ophold af mindre end tre måneders varighed, herunder de tredjelandsborgere, der begiver sig derhen i uddannelsesøjemed, vil nyde godt af ligheden i værdi mellem en opholdstilladelse og et visum.

Hvad tredjelandsborgere angår, henviser Grønbogen til aktionsområde 6, side 33.

2. Forskellig behandling af forskerstuderende i de enkelte lande

Forskere under uddannelse og i mobilitet, der modtager Marie Curie-stipendier, har ikke samme status i alle medlemsstater. De enkelte medlemsstater anvender hver især deres egen ordning for forskere med hensyn til opkrævning af socialsikring og direkte beskatning. De bliver betragtet som lønmodtagere i størstedelen af tilfældene, men undertiden får de også status af studerende eller selvstændige erhvervsdrivende. Disse konstaterede forskelle i ordningen for forskere og for de stipendier, de får tildelt, har konsekvenser på to områder.

Den første konsekvens vedrører effekten af de fællesskabsmidler, der tildeles forskningen. Når Fællesskabet tildeler stipendier, hvad enten det er gennem en værtsinstitution eller direkte til stipendiaterne, så øver den anvendte ordning i det enkelte værtsland med tilsvarende obligatoriske opkrævninger direkte indflydelse på det beløb af fællesskabsstipendiet, der i sidste ende bliver anvendt på forskning, efter at stipendiemodtageren har betalt de obligatoriske opkrævninger i henhold til lovgivningen i værtsmedlemslandet.

Den anden konsekvens vedrører tiltrækningskraften ved de fællesskabsstipendier, der tildeles inden for de fælles forskningsprojekter, der finansieres af Kommissionen i de forskellige medlemsstater. Rent faktisk risikerer forskernes mobilitetsbeslutning i ikke ringe grad at blive influeret af betragtninger af økonomisk karakter, medens valget af værtsinstitution burde være dikteret især af betragtninger af videnskabelig karakter. På sigt kan bevarelsen af disse forskelle måske føre til at afskrække ansøgerne fra at ansøge om fællesskabsstipendier for at udføre forskning i andre medlemsstater i Fællesskabet og i givet fald føre til en "hjerneflugt" til tredjelande, der tilbyder mere fordelagtige vilkår.

Med henblik på iværksættelsen af programmet for forskeres uddannelse og mobilitet har Kommissionen på baggrund af Rådets (forskningsministrenes) konklusioner af 1. december 1994 etableret en foreløbig ordning, der sikrer de støttemodtagende forskere

retlige, økonomiske og sociale vilkår lig dem, der gælder for nationale forskere på samme niveau i værtslandet, men som lader forskellene i status bestå mellem medlemsstaterne. Det blev i øvrigt præciseret i disse konklusioner, at: "der bør etableres en fælles ordning med henblik på at skabe vilkår for de støttemodtagende forskere, som er lig hinanden i de forskellige medlemsstater, og med dem, der gælder for forskere på samme niveau i værtslandet".

En sådan ordning er blevet foreslået med baggrund i artikel 130 I (vedtagelse af rammeprogram) og i overensstemmelse med Europa-Parlamentets udtalelse til Kommissionens forslag om programmet "Forskeres uddannelse og mobilitet" (FMC)¹⁸. Kommissionen havde forelagt en ændret version af dette forslag¹⁹, hvori den foreslog en etablering af en fælles ordning for forskeruddannelsesstøtte, der omfattede fritagelse for national indkomstskat af den støtte, der udbetales direkte til de støttemodtagende forskere af Kommissionen. Rådets beslutning²⁰ om vedtagelse af FMC-programmet har hverken fastholdt princippet om en fælles støtteordning eller princippet om fritagelse for national beskatning.

Den aktuelle situation for Fællesskabets forskerstipendiat er bør således forbedres, og der bør findes løsninger, der uden tvivl vil medføre ændringer inden for visse områder såsom arbejdsretten og skatteordningerne, der, sådan som fællesskabsretten ser ud her og nu, primært henhører under de nationale politikker.

Hvad Fællesskabets forskerstipendiat angår, foreslår Grønbogen aktionsområde 2, side 30.

3. De obligatoriske opkrævninger

De obligatoriske opkrævninger omfatter både skatteopkrævninger og socialbidrag. De beskatnings- eller bidragsregler, der gælder i medlemsstaterne, kan ikke i sig selv defineres som en hindring for mobiliteten - bortset fra de tilfælde, hvor de ikke respekterer de grundlæggende principper i fællesskabsretten. Man vil imidlertid ikke kunne se bort fra den risiko for forskelsbehandling, der ligger i situationer, hvor én og samme person underkastes skatteordningen i et land og socialsikringsordningen i et andet land. Men den sammenhæng, der kan eksistere mellem skattebestemmelserne og de sociale bestemmelser i ét og samme land, vil ikke mere kunne garanteres, når disse to lovgivninger henhører under forskellige lande.

3.1 Direkte beskatning

Skattepolitikken henhører hvad de direkte skatter angår i princippet under medlemsstaternes kompetenceområde. Disse bør dog ikke desto mindre overholde de grundlæggende regler i fællesskabsretten om bl.a. den frie bevægelighed for personer, såsom forbud mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet og ligebehandling.

¹⁸ KOM(94)68 endelig af 30. april 1994.

¹⁹ KOM(94)243 endelig af 3. juni 1994.

²⁰ Afgørelse 94/916/EF af 15. december 1994.

Der kan forekomme forskelle i skattebehandlingen fra en stat til en anden som følge af forskellig kategorisering af de udbetalte beløb.

I en lang række medlemsstater betragtes stipendier og andre ydelser, der udbetales til personer under uddannelse, som indtægter og er derfor underkastet personlig indkomstbeskatning. I andre medlemsstater betragtes disse beløb derimod som godtgørelse af udgifter og ikke som skattepligtig indkomst. Desuden er der en risiko for dobbeltbeskatning for lønmodtagere, der gør brug af deres ret til fri bevægelighed.

I den internationale skatteret tager beskatningen udgangspunkt i kriteriet om den skattemæssige bopæl. Personer, der har bopæl i en stat, dvs. hvis skattemæssige bopæl ligger i den stat, er almindeligvis forpligtet til at opgive alle deres indtægter dér, hvad enten de er tjent i denne stat eller i udlandet. Til gengæld beskattes skatteudlændinge almindeligvis kun af de indtægter, de oppebærer i denne stat. Denne konkurrence i beskatningsretten kan føre til dobbeltbeskatning²¹.

Det kan således forekomme, at personer under uddannelse bliver beskattet af deres stipendier både i deres hjemland og i værtslandet. Ganske vist undgås dobbeltbeskatning almindeligvis ved anvendelse af de regler for tilkendelse af beskatningsretten, der figurerer i internationale aftaler. Hovedparten af disse aftaler følger den model, som OECD har udformet²². Men disse aftaler gør det ikke muligt at løse alle de tilfælde af dobbeltbeskatning, der kan være tale om, som for eksempel kan skyldes forskellige fortolkninger af visse bestemmelser mellem de berørte lande. I øvrigt eksisterer der ikke altid sådanne aftaler. I Fællesskabet dækker aftalenettet ikke alle de 105 mulige forhold. Der mangler en halv snes bilaterale aftaler eller de er endnu ikke trådt i kraft.

a) Studerende:

Studerende er almindeligvis fritaget for indkomstbeskatning i værtslandet af beløb, de modtager fra udlandet, og som er bestemt til at skulle dække deres udgifter. Rent faktisk fastslår OECD-aftalemodellen, der almindeligvis følges, i dens artikel 20 princippet om fritagelse af beløb, som tildeles studerende og praktikanter. De beløb, det her er tale om, er beløb, der har til formål at dække deres opholds-, studie- eller uddannelsesudgifter på betingelse af, at de hidrører fra kilder uden for det område, hvor den pågældende studerende opholder sig.

²¹ Man taler om retlig dobbeltbeskatning, når en person er skattepligtig af den samme indtægt i mere end en stat. Og man taler om økonomisk dobbeltbeskatning, når to forskellige personer er skattepligtige af den samme indtægt.

²² OECD's skatteudvalg udarbejdede i 1963 et "udkast til en dobbeltbeskatningsaftale vedrørende indkomst- og formueskat". Dette forslag, der i daglig tale går under benævnelsen "OECD-modellen", er blevet ajourført med jævne mellemrum og har til formål at harmonisere beskatningsaftalerne mellem medlemsstaterne og give ensartede principper, definitioner, regler og fortolkninger. I en henstilling fra OECD's Råd er medlemsstaternes regeringer blevet anmodet om at følge denne model i forbindelse med indgåelse eller revision af deres beskatningsaftaler. Alle medlemsstaterne i Den Europæiske Union er medlemmer af OECD.

Fritagelsen gælder kun for personer, der er eller var bosiddende i et af de kontraherende lande umiddelbart, inden de begav sig til et andet land, og som opholder sig dér med det ene for øje at fortsætte deres studier eller uddannelse dér.

Til gengæld gælder fritagelsen ikke, når de pågældende beløb hidrører fra det område, hvor den pågældende studerende opholder sig. Det er for eksempel tilfældet, når stipendiet udbetales af værtslandet, en institution eller virksomhed, der er etableret dér. Stipendiet kan så beskattes i værtslandet på de betingelser, der er fastsat i dets nationale lovgivning²³.

b) Volontører

Visse medlemsstater indkomstbeskatter dagpenge, logi og forplejning, som tildeles volontører. Volontører kan underkastes kildeskat. Og selv om de vil kunne få efterbetalt den for meget betalte skat, såfremt deres samlede indtægt ikke når minimumsskattegrænsen, kan det skabe problemer på kort sigt. Alt efter opholdets varighed i værtslandet og de aftaler om dobbeltbeskatning, der gælder mellem værtslandet og hjemlandet, kan volontører beskattes i værtslandet af andre indtægtskilder, der er uafhængige af deres volontørtjeneste, hvis de betragtes som skatteindlændinge ifølge den nationale skatteret. Volontører kan være nødt til at respektere komplicerede administrative procedurer i værtslandet såsom formaliteter i forbindelse med at få tilbagebetalt for meget betalt skat eller i forbindelse med at skulle dokumentere deres bopæl i deres sædvanlige opholdsland.

En sidestilling af værtsorganisationerne med arbejdsgivere medfører dels et krav om at opkræve socialbidrag fra volontørerne og dels, at de må følge komplicerede administrative procedurer såsom pligten til at udfylde en årlig skatteindberetning.

Hvad volontørerne angår, foreslår Grønbogen aktionsområde 1, side 29.

c) Lærere

Lærere løber ind i visse skattemæssige hindringer, når de gennemfører mobilitet af længere varighed. Nogle undersøgelser, som De Europæiske Rektorforsamlings Forbindelsesudvalg lod udføre i 1993, har peget på de

²³ Det er interessant her at nævne en dom afsagt af skatteretten i Danmark den 12. juni 1991 (650-8896-00014), og som statuerede, at det danske økonomiministeriums forsøg på at lægge ERASMUS-stipendiet til de studerendes "lønindtægter" (i Danmark oppebærer studerende normalt "løn") var ulovligt. De pågældende ville således blive placeret i en højere beskatningsramme. Som følge af denne danske dom har den danske stat vedtaget en lov om skattefritagelse for mobilitetsstipendier, herunder ERASMUS-stipendier, idet den således erkender, at et stipendium ikke er løn men bestemt til at dække opholds- og rejseudgifter.

vanskeligheder, der er affødt af væsentlige forskelle i nettoindkomsten, som skyldes forskelle i de nationale lovgivninger²⁴.

d) Fællesskabets forskerstipendiater

Forskerne kan for deres vedkommende støde på hindringer af skattemæssig karakter alt efter den status, der tildeles dem (se punkt 3.2). Opmærksomheden henledes på, at den foreløbige ordning, som Kommissionen har etableret, imidlertid har den ulempe, at den berører forskningsbudgettet en del af de midler, der er afsat til egentlig forskning.

Hvad Fællesskabets forskerstipendiater angår, foreslår Hvidbogen aktionsområde 2, side 30.

3.2 Socialbidrag

De fællesskabsregler, der gør det muligt at fastslå den gældende lovgivning på socialsikringsområdet, herunder opkrævning af bidrag, er fastsat i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet²⁵. Siden den 1. januar 1994 har disse regler ligeledes fundet anvendelse for statsborgerne og socialsikringssystemerne i alle de 18 medlemsstater i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, EØS.

Denne fællesskabsforordning har kun et begrænset samordningsmål. Den berører på ingen måde medlemsstaternes frihed til selv at bestemme over deres sociale sikringsordninger. Det er dens mål at sørge for, at arbejdstagere, der flytter inden for Fællesskabet, kun underkastes socialsikringsordningen i én eneste medlemsstat, således at man undgår kumulation af gældende nationale lovgivninger og de komplikationer, der kan følge heraf. Det fremgår også heraf, at ingen anden medlemsstat end den, hvis lovgivning er gjort gældende, har bemyndigelse til at opkræve bidrag af den berørte person.

De regler, der er nedfældet i denne forordning, har bindende karakter. Det fremgår af den, at de berørte personer ikke frit kan vælge mellem gældende lovgivninger, og at medlemsstaterne ikke har lov til at bestemme, hvorvidt det er deres egen eller en anden medlemsstats lovgivning, der gælder.

Det er udelukkende den nationale lovgivning, der er gældende, og de pågældende kan ikke i samme periode forsikres i henhold til lovgivningsbestemmelser i to eller flere medlemsstater.

Udgangspunktet for forordning nr. 1408/71 er "*lex loci laboris*"-princippet, dvs. at enhver, der udøver en erhvervsaktivitet inden for en medlemsstats område, er

²⁴ Rektorforsamlingen, De Europæiske Rektorforsamlingers Forbindelsesudvalg, Bruxelles, 1993.

²⁵ Konsolideret udgave offentliggjort i EFT nr. C 325 af 10. december 1992.

underkastet lovgivningen i denne medlemsstat, selv om den pågældende har bopæl på en anden medlemsstats område eller virksomheden eller arbejdsgiveren, der beskæftiger ham/hende, har sin virksomhedsadresse eller bopæl på en anden medlemsstats område.

Der er imidlertid undtagelser til dette princip, som er udtrykkeligt fastsat i forordningen. Således forbliver den person, der udøver en lønnet aktivitet på en medlemsstats område i den virksomheds tjeneste, som den pågældende normalt arbejder for, og som er udstationeret af denne virksomhed i en anden medlemsstat med henblik på dér at udføre et arbejde for denne, underkastet hjemlandets lovgivning, hvis den planlagte varighed af dette arbejde ikke overskrider tolv måneder. Det bør desuden bemærkes, at to eller flere medlemsstater eller kompetente organer udpeget af disse kan enes om at fastsætte andre undtagelser i visse personkategoriers eller visse personers interesse.

Den lovgivning om socialsikring, der således er gjort gældende, svarer ikke altid til den lovgivning, der er gældende på skatteområdet (se pkt. 3.1).

Ovennævnte regler gælder i øvrigt kun for fællesskabsborgere, der er forsikret i egenskab af lønmodtagere eller selvstændige erhvervsdrivende eller deres familiemedlemmer, der henhører under forordning nr. 1408/71's anvendelsesområde, hvilket udelukker visse af de personkategorier, der er omfattet af denne Grøn bog og især alle arbejdstagere fra tredjelande, selv om de har gyldig opholdsret inden for en medlemsstats område.

Sådan som denne forordning ser ud i dag, er **studerende** dækket, når de er omfattet af en medlemsstats socialsikringsordning i egenskab af arbejdstagere (f.eks. i Tyskland) eller familiemedlemmer til en arbejdstager. Kommissionen har fremsat et forslag, der sigter på at udvide forordningens anvendelsesområde til alle forsikrede, herunder personer dækket af særlige studenterordninger²⁶.

Undertiden er en **volontør** eller "**praktikant**" overhovedet ikke omfattet af en medlemsstats socialsikringsordning. Således vil en eventuel vedtagelse af Kommissionens ovennævnte forslag af 13. december 1991 heller ikke betyde, at de vil komme ind under dennes anvendelsesområde.

Lærere og forskere er, hvis de er ansat som tjenestemænd (eller på tjenestemandslignende vilkår) i en medlemsstat, underkastet den lovgivning, som den administration, de er ansat i, henhører under (og betaler således bidrag). I andre tilfælde betragtes de som arbejdstagere eller selvstændige erhvervsdrivende og er som sådan i princippet underkastet den socialsikringslovgivning, der gælder i den medlemsstat, hvor de arbejder.

Overførslen af deres erhvervsaktivitet til en anden medlemsstat medfører normalt en ændring af socialsikringsordningen. Man kan for at undgå administrative

²⁶ Forslag af 13. december 1991, EFT nr. C 46 af 20. februar 1992.

komplikationer, når situationen ikke berettiger anvendelsen af tunge procedurer (f.eks. i tilfælde af mobilitet af kortere varighed), gøre brug af ovennævnte undtagelser, der netop fastslår de nødvendige smidiggørelser.

Grønbogen foreslår aktionsområde 1 og 3.b, side 29 og 31.

4. Social sikring

Opkrævningen af socialbidrag (se punkt 3.2) giver ret til social sikring. Men for personer i mobilitet viser denne sikring sig undertiden at være utilstrækkelig.

4.1 Tab af ret til arbejdsløshedsunderstøttelse for ledige under uddannelse, der deltager i mobilitet

Ledige, der deltager i en foranstaltning på tværs af grænserne, og som er under uddannelse eller i virksomhedspraktik, vil i en række medlemsstater miste den ledighedsstatus, der gør det muligt for dem at oppebære socialsikringsdækning og arbejdsløshedsunderstøttelse.

I alle medlemsstater er ledighedsstatus forbeholdt personer, der har bopæl i den pågældende stat, og som er tilmeldt som arbejdssøgende i henhold til lovgivningen og den nationale praksis.

Imidlertid gør en bestemmelse i fællesskabslovgivningen på socialsikringsområdet²⁷ det muligt for borgerne i Det Europæiske Fællesskab fortsat at oppebære arbejdsløshedsunderstøttelse i en periode af max. tre måneders varighed, hvis de udvider deres jobsøgning til en anden medlemsstat og dér tilmelder sig som jobsøgende.

Personer, der deltager i en mobilitetsaktion i forbindelse med en uddannelse, anses ikke for at opfylde dette kriterium, idet de ikke er jobsøgende i værtslandet. Det er således ikke muligt for dem at bevare deres ledighedsstatus i denne periode og ej heller den understøttelse og sociale sikring, der er forbundet hermed. I visse medlemsstater har det imidlertid været muligt at gøre en række undtagelser for deltagerne i fællesskabsprogrammer takket være en smidig fortolkning af de gældende lovtekster.

I en række medlemsstater vil et andet problem kunne rejse sig, når disse personer ved deres hjemkomst til hjemlandet skal til at gennemgå en "prøvetid"/karensperiode for officielt at få deres rettigheder tilbage.

Tabet af disse rettigheder udgør en væsentlig hindring for de lediges deltagelse i ophold i andre medlemsstater i forbindelse med uddannelse eller virksomhedspraktik;

²⁷ Artikel 69 i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971. En konsolideret version offentliggjordes i EFT nr. C 325 af 10. december 1992.

disse personer er således forment den erfaring, kompetence og de kvalifikationer, som sådanne foranstaltninger kan give.

Hvad ledige under uddannelse i andre medlemsstater angår, foreslår Grønbogen aktionsområde 3.a, side 31.

4.2 Manglende social dækning i værtslandet

Forordning nr. 1408/71 om anvendelse af de sociale sikringsordninger (se 3.2) finder ikke anvendelse på særlige ordninger for funktionærer eller lignestillet personale. Følgelig er lærere og forskere, der har status af funktionærer, dækket som forsikrede, men de kan kun nyde godt af samordningen af de sociale sikringsordninger, for så vidt som de er eller har været tilknyttet en almindelig socialsikringsordning i deres hjemland, hvilket ikke altid er tilfældet, langt fra. Det følger heraf, at lærere og forskere, der er tilknyttet en særlig funktionærordning, nyder godt af deres ydelser i det land, hvor de er tilknyttet ordningen, og ikke i værtslandet.

Lad os henlede opmærksomheden på, at studerende som sådan er udelukket fra personanvendelsesområdet i denne forordning. En meget nylig ændring af forordning nr. 1408/71 gør det muligt for alle fællesskabsborgere, der er forsikret i medfør af lovgivningen i en medlemsstat såvel som deres familiemedlemmer, der bor sammen med dem, at nyde godt af akut sygehjælp, der ydes af institutionen på opholds- eller bopælsstedet²⁸. Dette gælder ligeledes for praktikanter og volontører. Kommissionen har lige fremsat et forslag, der sigter på at fjerne betingelsen vedrørende akut sygehjælp for studerende og personer under erhvervsuddannelse, for så vidt som disse personer henhører under forordningens personanvendelsesområde²⁹.

Tredjelandsborgere med gyldig opholdsret i et medlemsland i Det Europæiske Fællesskab eller i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde står over for en anden praktisk hindring af en vis størrelsesorden, når de vil gennemføre en mobilitetsaktion i andre medlemsstater. For den gældende fællesskabslovgivning på socialsikringsområdet³⁰ gælder nemlig kun for Fællesskabets borgere.

I praksis betyder dette, at disse borgere ikke er omfattet af bestemmelserne om socialsikring, herunder de bestemmelser, der fastsætter behandling af pludselig opståede sygdomstilfælde (ved hjælp af blanket "E 111") under deres udveksling, uddannelsesophold eller virksomhedspraktik³¹ i andre medlemsstater.

²⁸ (ved hjælp af blanket "E 111")

Forordning (EF) nr. 3095/95 indførte en ny artikel 22 b i forordning (EØF) nr. 1408/71 (se EFT nr. L 335 af 30. december 1995)

²⁹ KOM(96) 452 endelig.

³⁰ Artikel 2 i forordning nr. 1408/71/EØF.

³¹ Hvad udelukkende angår behandling af pludseligt opstående sygdomstilfælde i forbindelse med ophold i en anden medlemsstat end den bemyndigede stat, har Kommissionen som følge af udtalelse fra Europa-Parlamentet om forslag til "diverse ændringsforslag for 1994" (der er blevet til forordning (EØF) nr. 3095/95) fremsat et ændret forslag til forordning, der indeholder en bestemmelse, der sigter på at udvide

5. Anerkendelse, certificering, godskrivning

Manglende anerkendelse og transparens af eksamens- og uddannelsesbeviser såvel som manglende certificering eller godskrivning af praktikperioder gennemført i en anden medlemsstat kan stille deltagerne i mobilitetsaktioner ringere³².

Manglende anerkendelse ved hjemkomsten fra en uddannelsesperiode udgør en bremse for mobiliteten, da det kan betyde, at de pågældende er nødt til at skulle tage de uddannelsesperioder om, som de har gennemført i udlandet. Dette kan ligeledes få indvirkninger på mulighederne for at finde arbejde i værtslandet eller i hjemlandet.

a) Elever/studerende/unge:

Inden for rammerne af SOCRATES/ERASMUS-programmet er akademisk anerkendelse en absolut betingelse for mobiliteten.

Det såkaldte ECTS-system (European Credit Transfer System), der er et system for tildeling og overførsel af merit, udgør en interessant model, der er fuldt ud baseret på et samarbejde mellem universiteter, der samarbejder af egen fri vilje for at lette den akademiske anerkendelse af studieperioder gennemført på en uddannelsesinstitution i en anden medlemsstat. Derimod er akademisk anerkendelse uden for dette program, der henhører under medlemsstaternes kompetenceområde, langt fra almindelig udbredt. Der er imidlertid grund til at fremhæve den indsats, der gøres af NARIC ("National Academic Recognition Information Centres")³³.

Situationen ser endnu værre ud med hensyn til anerkendelse af erhvervsuddannelse³⁴.

anvendelsesområdet for bestemmelserne i artikel 22, stk. 1 a) og c) til også at gælde for arbejdstagere fra tredjelande. Dette forslag blev ikke vedtaget af Rådet ved dets møde i december 1995.

³² I Europa-Parlamentets forhandlinger har man skelnet mellem flere typer anerkendelse (EFT nr. 4.470/14 af 13. november 1995):

- anerkendelse af studieperioder,
- anerkendelse af eksamensbeviser med henblik på studier i udlandet
- anerkendelse af udenlandske eksamensbeviser med henblik på erhvervelse af en national titel,
- anerkendelse af eksamensbeviser med henblik på erhvervsudøvelse.

³³ NARIC-nettet, der blev etableret på EF-Kommissionens initiativ i 1984, har til formål at forbedre den akademiske anerkendelse af eksamensbeviser og studieperioder gennemført i Det Europæiske Fællesskabs og EFTA's medlemslande. Nettet udgør en del af SOCRATES/ERASMUS-programmet.

³⁴ En undersøgelse, der blev gennemført i 1994 på foranledning af Det Rådgivende Udvalg for PETRA-programmet om "Anerkendelse og godskrivning af uddannelses- og praktikperioder gennemført i en anden medlemsstat", tog sit udgangspunkt i nationale undersøgelser, der var foretaget i de 12 medlemsstater vedrørende anerkendelse og godskrivning af de praktikperioder, som unge i grundlæggende erhvervsuddannelser havde gennemført inden for rammerne af PETRA-programmet i en uddannelsesstruktur eller virksomhed i en anden medlemsstat.

Selv om godskrivning af praktik- og uddannelsesperioder gennemført i en anden medlemsstat stadig udgør et problem, har Kommissionen rent faktisk taget flere initiativer for at nå frem til transparens og erhvervsmæssig anerkendelse af kvalifikationer på tværs af grænserne.

Inden for de ikke-lovregulerede erhvervs område findes der ingen retlige hindringer for mobiliteten, men den kendsgerning, at det er yderst vanskeligt at anvende kvalifikationer på tværs af grænserne udgør en betydelig hindring. Derfor igangsatte Europa-Kommissionen i 1985 med støtte fra CEDEFOP en række aktioner, der sigtede på en større sammenlignelighed, en større gennemsigtighed (transparens) og anerkendelse af kompetencer og kvalifikationer³⁵. Disse mål forfølges stadig inden for rammerne af LEONARDO-programmet.

En meddelelse fra Kommissionen³⁶ har i øvrigt identificeret den synergieffekt og de skridt, der bør tages for at nå frem til et samarbejde inden for området anerkendelse af eksamensbeviser³⁷.

Denne rapport konkluderede, at medlemsstaternes systemer endnu ikke var "rede" til at integrere og anerkende disse mobilitetsaktioner i deres undervisningsforløb. Den medgik dog, at ansøgninger til de nationale myndigheder fra personer, der ønskede at uddanne sig, kunne virke fremmende med henblik på at få dem til at anerkende nødvendigheden af, at praktikophold på tværs af grænserne fik tildelt en vis status, og at systemerne gradvist integrerede og anerkendte dem.

³⁵ Sammenlignelighedsprojektet gjorde det muligt fra 1989 til 1993 at offentliggøre komparative oversigter i EFT, der omfattede 209 erhverv på "faglært niveau" fordelt på 19 sektorer. Der er i øvrigt blevet etableret en model for en "individuel kompetence-portfolio", der fremmer kompetencers og kvalifikations transparens på tværs af grænserne, og som er blevet afprøvet på europæisk plan (jfr. "Individual portfolio project: final report", NCVQ 1995). I 1994 gjorde en indkaldelse af forslag til, hvordan man kan "Fremme initiativer inden for området gensidig anerkendelse af kvalifikationer" det muligt at støtte 35 tværnationale projekter, der sigtede på sammenligning, transparens eller anerkendelse af kvalifikationer.

³⁶ KOM(94)596 endelig af 13. december 1994. Meddelelsens anvendelsesområde begrænser sig til kvalifikationer på universitetsniveau, men dokumentet anbringer denne problematik i den mere generelle sammenhæng af anerkendelse af kvalifikationer i Det Europæiske Fællesskab.

³⁷ "Rådet (undervisningsministrene) opfordrer i dets konklusioner af 6. maj 1996 medlemsstaterne og Kommissionen til at tilskynde til en bedre koordination mellem de nationale strukturer med ansvar for formidling af oplysninger om de to områder af anerkendelse, som f.eks. NARIC, EF-rådgivningskontorerne osv., samt udbygge databaserne som f.eks. ORTELIUS, for derved at øge gennemsigtigheden inden for de videregående uddannelser; opfordrer Kommissionen til i samarbejde med medlemsstaterne at vurdere, om det på frivillig basis er muligt at indføre et europæisk supplement til eksamensbeviser, i form af et administrativt bilag. Dette bilag kunne bestå af en beskrivelse af de studier, indehaveren af eksamensbeviset har gennemført, og skulle øge gennemsigtigheden af uddannelsen samt lette anerkendelsen af den i andre medlemsstater end den, hvor uddannelsen er gennemført; det skulle tage hensyn til erfaringer, der er gjort på området af andre organisationer, som f.eks. Europarådet og UNESCO; opfordrer Kommissionen til i samarbejde med medlemsstaterne at vurdere, om det på nationalt niveau eller på fællesskabsniveau vil være hensigtsmæssigt at fastlægge og udbrede kendskabet til procedurer, der kan gøre det lettere at finde en mindelig løsning på tvister vedrørende anerkendelse af eksamensbeviser, som svar på individuelle henvendelser, der enten er fremsendt direkte eller helst gennem NARIC-nettet eller nettet af koordinatore for de forskellige direktiver".

b) Lærere og erhvervslærere

Lærerhvervet, især ved de offentlige uddannelsesinstitutioner, er lovreguleret i de fleste lande i Det Europæiske Fællesskab³⁸. Fra ikrafttrædelsen af direktiv 89/48/EØF om gensidig anerkendelse af eksamensbeviser og til slutningen af 1994 har mindst 11.000 personer, og heraf 5.000 lærere (grundskole-, gymnasie-såvel som universitetslærere) opnået anerkendelse af deres eksamensbeviser i en anden medlemsstat. Anvendelsen af direktivet har imidlertid gjort det muligt at påvise visse hindringer. For det første har ikke alle lande endnu omsat dette direktiv til national lovgivning. Således har Belgien og Grækenland endnu ikke fuldført omsættelsen af dette direktiv til national lovgivning. I disse to lande forbliver de ansøgninger om anerkendelse, der er forelagt af lærere fra andre medlemsstater, blokeret, mens de venter på vedtagelsen af gennemførelsesforanstaltningerne. I Tyskland har tre delstater (Baden-Württemberg, Brandenburg og Sachsen-Anhalt) endnu ikke vedtaget bestemmelser til omsættelse af direktiv 89/48/EØF for lærere.

I Tyskland anerkender man ikke beviser for læreruddannelser, der er erhvervet ved andre højere uddannelsesinstitutioner end universiteter. Direktivet ligestiller for så vidt angår anerkendelse eksamensbeviser erhvervet ved universiteter, højere læreanstalter og andre uddannelsesinstitutioner på samme niveau. Alligevel får lærere med eksamensbeviser erhvervet ved de østrigske pædagogiske akademier, visse britiske "Colleges" og andre lignende institutioner i Nederlandene og Danmark afvist deres ansøgning om anerkendelse i Tyskland. Direktivet finder heller ikke anvendelse på lærere i Frankrig.

Visse lande kræver, at en lærer, der underviser klassetrin 7 til 13, skal være i besiddelse af et eksamensbevis, der kvalificerer ham/hende til at undervise i mindst "to fag" (f.eks. matematik og fysik, historie og geografi).

Endelig må der konstateres en vis indirekte forskelsbehandling. Selv om lærerens aktivitet er af en art, der begrunder krav om sprogkundskaber i værtslandets sprog, så indeholder visse nationale lovgivninger, især i Tyskland og Grækenland, nogle sprogkrav, der er helt ude af proportioner, og som udgør en indirekte forskelsbehandling. Dette er så meget desto mere paradoksalt, når der er tale om en lærer, der skal undervise i sit modersmål som fremmedsprog i værtslandets skoler.

Grønbogen foreslår aktionsområde 4 og 8, side 32 og 35.

6. Manglende adgang til at medbringe nationale stipendier til studier i udlandet

³⁸ Inden for de såkaldte "lovregulerede" erhvervsområde er der gjort adskillige fremskridt i medfør af artikel 57, 49 og 66 i EF-Traktaten. Disse artikler har gjort det muligt for Det Europæiske Fællesskab at vedtage "direktiver, der sigter på gensidig anerkendelse af diplomer, eksamensbeviser og andre kvalifikationsbeviser". Således har direktiv 89/48/EØF og 92/51/EØF indført en generel ordning for anerkendelse af eksamensbeviser, der gør det muligt for den mobilitetsstuderende at få sin kvalifikation anerkendt i en anden medlemsstat end den, hvor den er erhvervet.

For den såkaldte "spontane" mobilitet kan den manglende adgang til at tage sit nationale stipendium med til studier i udlandet udgøre en væsentlig hindring. Uden for SOCRATES/ERASMUS-programmet, hvor der er taget fuld højde for medtagelse af det nationale stipendium, er det i de fleste medlemsstater vanskeligt for studerende at medbringe studiestøtte til et fuldt studium i udlandet. Man kan konstatere en større åbning hos medlemsstaterne imod geografisk nærliggende regioner. Denne hindring reducerer i væsentlig grad mulighederne for adgang til mobilitet betragteligt især for mindre gunstigt stillede studerende.

Grønbogen foreslår aktionsområde 5, side 33.

7. Socioøkonomiske hindringer

7.1 Sikkerhed i ansættelsen

En arbejdstager, der ønsker at gennemføre et praktik- eller efteruddannelsesophold i en anden medlemsstat, har ikke altid nogen garanti for at få sit job tilbage, når han/hun vender hjem. Hvor denne garanti findes, er den ikke altid gældende for praktikanter, der vender hjem fra en anden medlemsstat.

7.2 Utilstrækkelig økonomisk støtte

Den enestående udvikling i mobiliteten inden for rammerne af ERASMUS-programmet viser begejstringen for **studenterudvekslinger**. De begrænsede beløb har hidtil betydet, at visse udvalgte studerende ikke har kunnet benytte sig af tilbuddet om mobilitet.

Det samme gør sig gældende for **lærerne**, der alt for ofte modtager utilstrækkelig økonomisk støtte. For de fleste, der bevarer deres bopæl i hjemlandet, er mobilitetsomkostningerne ofte tunge at bære. Uden for fællesskabsprogrammerne afhænger lærerens situation naturligvis af den nationale lovgivning og af de aftaler, der måtte være indgået, og som f.eks. fastsætter en bevarelse af lønnen under mobiliteten.

Situationen er særlig alvorlig for **de ledige**, der risikerer at miste retten til arbejdsløshedsunderstøttelse i deres hjemstat. I den henseende befinder **unge universitetskandidater** på et hvilket som helst niveau, når de befinder sig på arbejdsmarkedet for første gang, i en endnu vanskeligere situation.

Grønbogen foreslår aktionsområde 7, side 34.

8. Administrative hindringer forbundet med skolernes og universiteternes organisation

8.1 Skoleårets/det akademiske års tilrettelæggelse

Det akademiske års tilrettelæggelse er betinget af bestemmelser, der snart er vedtaget på nationalt plan, snart af uddannelsesstrukturen selv. Og dette kan forårsage problemer, når den ikke er den samme i hjemlandet og i værtslandet³⁹.

I den anledning har Ministerrådet⁴⁰ allerede ønsket "en udvikling henimod en større konvergens hvad angår det akademiske års begyndelsestidspunkt ved de højere uddannelsesinstitutioner, hvilket også ville kunne fremme en vis synkronisering af kontrollen inden for det akademiske år".

8.2 Eksaminer

Studerende i mobilitet har undertiden ikke længere mulighed for at befinde sig i værtslandet på det tidspunkt, hvor eksaminerne finder sted, eller de kan ikke, eftersom de ikke er til stede, aflægge eksaminer på deres hjeminstitution, hvilket skaber problemer med hensyn til opnåelse af eksamensbeviset. Desuden anerkendes eksaminer taget i værtslandet ikke altid i hjemlandet. Endelig afhænger muligheden for at gå op til eksaminer på en uddannelsesinstitution i nogle medlemsstater undertiden af, hvor mange undervisningstimer, den studerende har fulgt gennem hele året. Desuden er det forbudt i visse lande, at **eleverne** er væk i perioder inden eksamen og i selve eksamensperioden, hvilket i høj grad indskrænker mulighederne for mobilitet især af længere varighed.

8.3 Praktikperioder, der ikke udgør en del af en uddannelse

Nogle medlemsstater anerkender ikke praktikperioder for **elever** som en integrerende del af deres uddannelse, og mobiliteten må derfor kombineres med ferien, da man ellers, når året er gået, risikerer, at skoleåret og det endelige eksamensbevis ikke anerkendes.

8.4 Manglende vikar i forbindelse med fravær

I de fleste tilfælde erstattes **lærere/erhvervslærere** ikke under deres mobilitet. Det betyder, at de, når de vender tilbage, må "indhente" det forsømte i undervisningen. Dette udgør en ekstra belastning både for dem selv og for de uddannelsessøgende.

Grønbogen foreslår aktionsområde 9, side 36.
--

9. Sproglige og kulturelle hindringer

³⁹ Således begynder en studerende fra et land i Nordeuropa for eksempel normalt det nye akademiske år på sit hjemuniversitet i august-måned, hvorimod man i Vest- og Sydeuropa normalt starter i oktober.

Rektorforsamlingen: "Tilrettelæggelse af det akademiske år", Forbindelsesudvalget for de europæiske rektorforsamlinger, Bruxelles, maj 1993.

⁴⁰ Ministerrådets konklusioner (EFT nr. C 321 af 12. december 1991).

Manglende kendskab til fremmedsprog udgør en af de væsentligste hindringer for mobiliteten. Det samme gælder visse kulturelle aspekter, der bør forstås bedre for dels at tilskynde til mobilitet og dels få fuldt udbytte af en studieperiode i udlandet. Man må konstatere, at en stor del af mobiliteten er koncentreret inden for trekanten Tyskland/Frankrig/UK. Læringen af de mindst udbredte sprog udgør derfor en garanti for en større spredning af studenterstrømmene og således en større rigdom i udvekslingerne⁴¹.

Grønbogen foreslår aktionsområde 8, side 35.

10. Praktiske hindringer

Disse hindringer hæmmer ofte gennemførelsen af en kvalitetsmobilitet og udgør endog undertiden en sådan hæmning, at de modfaldne deltagere ikke rejser ud eller vender tilbage til deres hjemland uden at have benyttet sig af de muligheder for mobilitet, der blev tilbudt dem. Vanskelighederne viser sig for kandidaterne inden, under og efter opholdet:

- a) Der kan f.eks. være tale om problemer forbundet med **manglende information** inden afrejsen til udlandet (om uddannelsesmuligheder, administrative krav og levevilkårene i værtslandet). Dette aspekt er særligt ømfindtligt for handicappede studerende, navnlig i tilfælde af manglende modtagelses- og boliganvisningstjenester⁴².
- b) **Manglen på værtsvirksomheder** udgør et væsentligt problem for personer, der ønsker en erhvervsuddannelse og/eller et praktikophold. Virksomhederne er ikke altid rede til at modtage en praktikant (hvilket kan have organisatoriske årsager, sproglige årsager eller skyldes, at de får ansvar for den pågældendes ophold, ...).

Fællesskabets forskerstipendiater, der gennemfører en uddannelse i et erhvervmiljø, støder på et begrænset udvalg af forskningsprojekter, der tilbydes

⁴¹ En række pilotprojekter, der sigter på at give SOCRATES/ERASMUS-studerende til Portugal, Grækenland, Italien, Danmark og Finland en intensiv sproglig forberedelse, er i øvrigt igangsat med dette for øje for studieåret 1996-97.

⁴² Man må i øvrigt konstatere, at de institutioner, der har etableret et ERASMUS-kontor, ofte har bedre held til at administrere programmet og give fyldestgørende information til interesserede. Etablering af et "europæisk pol", der består af flere uddannelsesinstitutioner og de lokale og regionale instanser, kan medføre betydelige stordriftsfordele.

Anvendelse af værktøjer såsom EURES-basen, der er til rådighed for Eurovejlederne, kan ligeledes bistå med at fremme mobiliteten ved at give nyttige oplysninger om beskæftigelsesmulighederne i de forskellige medlemsstater.

af virksomhederne såvel som på vanskeligheder med at offentliggøre resultaterne, der ofte er fortrolige.

- c) Manglen på egnede eller prismæssigt overkommelige **boliger** (lejebeløb, depositum) kan udgøre et problem. Antallet af sådanne boliger er ofte begrænset i universitetsbyerne og de store skolecentre. Nogle studerende eller lærere, der rejser ud for en kort eller mellemlang periode, kan ofte ikke opgive deres bolig i deres hjemland af fare for ikke at finde nogen, når de vender hjem, i det mindste til en overkommelig pris.
- d) Ofte er mobile studerende nødt til at tegne **yderligere forsikringer** (hjemrejseforsikring i forbindelse med sygdom/ulykke, ansvar m.v.).
- e) Problemer af familiemæssig karakter kan sætte mange kandidaters mobilitet på spil: vuggestue, børnehave, børns skolegang, ægtefælles beskæftigelse, ...
- f) Bankgebyrer og vekslingsgebyrer i forbindelse med overførsel af stipendier kan opsluge op til 20% af det individuelle stipendium for ikke at tale om omkostningen i forbindelse med de forsinkelser, der forårsages af langsommelige procedurer.

Alle disse praktiske hindringer bliver endnu mere akutte for mindre gunstigt stillede personer eller handicappede.

Grønbogen foreslår aktionsområde 9, side 36.
--

Del C AKTIONSOMRÅDER

De initiativer, der skal tages, befinder sig på forskellige niveauer. Man må forsøge at "udfylde de grå områder" i fællesskabslovgivningen; kontrollere, i hvor høj grad medlemsstaterne har omsat fællesskabslovgivningen til national lovgivning og undersøge de aktioner, der skal til for at få dem til at gøre det.

Det er af hensyn til subsidiaritetsprincippet i øvrigt absolut nødvendigt, at medlemsstaterne, Kommissionen, de øvrige fællesskabsinstanser og alle de berørte aktører går sammen og ser på de midler, der skal iværksættes på de respektive niveauer for at tilskynde til og lette mobiliteten over grænserne for det størst mulige antal.

Kommissionen ønsker at høre de berørte personer og miljøer (offentlige myndigheder, arbejdsmarkedets parter, forskellige foreninger, organer for almen uddannelse, erhvervsuddannelse og forskning, ...). Indvirkningen af denne Grønbog, der vil blive udsendt til et bredt publikum, vil blive styrket af en række arrangementer (kollokvier, konferencer, seminarer, ...), der vil blive afholdt på alle niveauer.

De opfordres til at meddele os Deres bemærkninger og forslag eller spørgsmål på følgende adresse:

Europa-Kommissionen

Generaldirektorat XXII-B2

Almen uddannelse, Erhvervsuddannelse og Ungdom

Grønbog "Almen uddannelse - erhvervsuddannelse - forskning Hindringer for mobiliteten i

Det Europæiske Fællesskab

200, rue de la Loi

Bâtiment Belliard 7 -5/39

B-1049 Bruxelles

E-mail: Alice.Copette@dg22.cec.be

Fax: +32/2-295.78.30

De ni foreslåede aktionsområder er ikke udtømmende men skal gøre det muligt at igangsætte en debat og pege på andre problemer eller andre hindringer ledsaget af konkrete eksempler.

Efter en høringsperiode på 6 måneder vil Kommissionen udarbejde en synteserapport, der vil blive ledsaget af henstillinger.

Aktionsområde 1: Praktikantens og volontørens status bør anerkendes

(Se analyse af situationen under punkt B.1.a og b, 3.1.b og 3.2, side 10, 11, 16 og 17)

- * En særlig retlig ramme, der er anerkendt både i hjemlandet og i værtslandet, skal garantere praktikanterne og volontørerne mobilitetsbetingelser, der er lig dem, der gælder for andre borgere i Den Europæiske Union.
- * Medlemsstaterne træffer en række foranstaltninger inden for opholdsrets-, socialsikrings- og skatteområdet, der skal gøre det muligt for praktikanterne og volontørerne at deltage i tværnationale aktiviteter under bedre vilkår. Sådanne foranstaltninger skal lette iværksættelsen af for eksempel pilotprojektet vedrørende en europæisk volontørtjeneste, der blev forelagt af Kommissionen i 1996 med henblik på at blive igangsat i 1997.
- * Informering og bevidstgørelse af praktikanter og volontører om deres rettigheder og pligter bør udvides på alle niveauer.
- * Det bør overvejes at skabe en europæisk lærlingestatus med henblik på at muliggøre den fulde udvikling af en vekseluddannelse inden for erhvervsuddannelsesområdet i Europa.
- * For at fremme de unges indslusning ville det være meget nyttigt med et mobilitetsprogram for lærlinge, der sigter på at udvikle bånd mellem skolen og virksomheden, et såkaldt "lærlinge-ERASMUS".

Aktionsområde 2: Der bør sørges for en ensartet behandling af fællesskabets forskerstipendiater

(Se analyse af situationen under punkt B.2 og 3.1, side 12 og 14)

For at komme den forskelsbehandling, der tynger fællesskabsstipendierne i de forskellige medlemsstater, til livs bør der søges en løsning:

- * ved en skattefritagelse af stipendier inden for rammerne af det retsinstrument, der fastsætter deres finansiering,
- * ved en samordning af de ordninger, der anvendes i de forskellige medlemsstater for lønnede forskere både hvad angår direkte beskatning og socialbidrag.

Aktionsområde 3: Der bør sørges for social sikring for alle, der deltager i mobilitet over grænserne inden for uddannelsesområdet

(se analyse af hindringerne under punkt B.4.1 og 4.2, side 19 og 20)

a) Det bør sikres, at ledige i erhvervsuddannelse i en anden medlemsstat bevarer retten til arbejdsløshedsunderstøttelse

- * Man bør for at sikre bevarelsen af forskellige ydelser for ledige under uddannelse i en anden medlemsstat straks vedtage Kommissionens forslag⁴³ om, at retten til ydelser bevares efter en første 3 måneders periode, uden at den samlede periode for tildeling af ydelser eller disses samlede beløb af den grund kan overskride den periode eller det beløb, der er fastsat i lovgivningen i den medlemsstat, hvor den ledige søger arbejde eller den periode eller det beløb, der er fastsat i hjemlandets lovgivning.

b) Der bør garanteres socialsikring i værtslandet

- * For at garantere social sikring i værtslandet bør man sidestille ordningerne for personer under uddannelse og især studerende med ordningerne for lønmodtagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer. Desuden bør der vedtages bestemmelser om en udvidelse af forordning nr. 1408/71's personanvendelsesområde til alle personer, der er forsikret i medfør af lovgivningen i en medlemsstat og udvide anvendelsesområdet som foreslået af Kommissionen⁴⁴.
- * Kommissionen har desuden foreslået Rådet⁴⁵, at man ophæver betingelsen for akut sygehjælp for personer omfattet af denne Grønbog, der p.t. henhører under forordning nr. 1408/71's personanvendelsesområde, og som i studieøjemed opholder sig i en anden medlemsstat end den bemyndigede stat.

⁴³ KOM(95) 734 endelig af 10. januar 1996.

⁴⁴ EFT nr. C 46 af 20. februar 1992.

⁴⁵ KOM(96) 452 af 20. september 1996.

Aktionsområde 4: Der bør skabes et europæisk kvalifikationsområde

(Se analyse af hindringerne under punkt B.5, side 21 til 24)

- * Den gensidige akademiske anerkendelse bør udvikles gennem en udbredelse af anvendelsen af meritoverførselssystemet⁴⁶.
- * Tilsvarende metoder bør tages i brug inden for erhvervsuddannelsesområdet med det formål at nå frem til en gensidig anerkendelse af erhvervsuddannelsesmoduler. Dette skridt bør prioritere aftaler mellem uddannelsesinstitutioner samt mellem faglige brancher⁴⁷.
- * Det er absolut nødvendigt at indføre et system til gensidig anerkendelse af "praktikophold" i medlemsstaterne såvel som en integration af "praktikopholdet" i læseplanerne.
- * Man bør fremme alle forslag, der sigter på at lette adgangen, kapitaliseringen og godskrivningen af kompetencer erhvervet gennem hele livet på europæiske plan.
- * Man bør fortsat i samarbejde med alle berørte aktører overveje, hvilke metoder der vil være de mest effektive til at gøre kompetencer og kvalifikationer gennemsigtige, således at man kan gøre det muligt for den enkelte at gøre sin evne til at varetage et givet arbejde gældende i hele Den Europæiske Union.
- * Særlige aktioner bør iværksættes med henblik på at lette anerkendelsen af kvalifikationer mellem de forskellige medlemsstater. Dette vil tilskynde lønmodtagerne til at deltage i uddannelser uden for deres egen nationale sammenhæng.
- * Man bør ligeledes overveje muligheden af i direktivet om de lovregulerede erhverv (direktiv nr. 89/48/EØF) at indføre en pligt for værtslandet til at tage erfaringer opnået efter erhvervelse af eksamensbeviset i betragtning.
- * Kommissionen og medlemsstaterne bør vurdere⁴⁸ muligheden for at finde frem til procedurer på nationalt plan eller fællesskabsplan, hvorved man lettere kan opnå mindelige løsninger af konflikter hvad angår anerkendelse af grader som svar på individuelle forespørgsler.
- * Man bør konkretisere et af forslagene i Grønbogen om Innovation⁴⁹, nemlig forslaget om "at tildele betegnelsen "europæisk forsker" til forskere, der i væsentlig grad har deltaget i fællesskabsprogrammerne.

⁴⁶ Inspireret af ECTS-systemet - "European Credit Transfer System"

⁴⁷ Europa-Kommissionens Hvidbog "Undervise og lære: På vej mod det kognitive samfund", side 58, Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer (ISBN 92-827-5699-8).

⁴⁸ Uddrag af Rådets (undervisningsministrenes) konklusioner, Bruxelles, den 6. maj 1996.

⁴⁹ "Grønbog om Innovation", meddelelse vedtaget af Kommissionen den 20. december 1995, KOM(95)688 endelig.

Aktionsområde 5: Hindringerne for at medbringe stipendium og nationale støttemidler til studier i udlandet bør fjernes

(Se analyse af hindringer under punkt B.6, side 24)

I lighed med fællesskabsprogrammerne, hvor det er fastsat, at man skal kunne medbringe stipendier (bevarelse af ret og udbetaling i tilfælde af mobilitet), bør det gøres muligt at medbringe stipendier tildelt af nationale myndigheder eller andre instanser.

Aktionsområde 6: Den uddannelsesmæssige stilling bør lettes for tredjelandsborgere med gyldig opholdsret i Det Europæiske Fællesskab

(Se analyse af hindringer under punkt B.1.b og 4.2, side 11 og 20)

- * I sin meddelelse fra februar 1994 om immigration og asyl understregede Kommissionen nødvendigheden af at forbedre situationen for tredjelandsborgere med gyldig opholdsret i en medlemsstat. Kommissionen har bl.a. understreget betydningen af at råde over fælles regler for tredjelandsborgeres adgang, herunder til at studere eller følge en erhvervsuddannelse, der især sigter på rettigheder for personer med varigt ophold. Disse regler bør fastsættes i et stramt retsinstrument.

Aktionsområde 7: De socioøkonomiske hindringer bør fjernes

(Se analyse af hindringer under punkt B.7, side 24)

- * Med henblik på at fremme mobiliteten bør der tilskyndes til udvikling af forskellige finansielle støtteordninger på forskellige niveauer (nationalt, regionalt, lokalt, privat m.v.), idet der tages hensyn til alles budgetmæssige stramminger.
- * Det er absolut nødvendigt, at der føres en egentlig national politik til fordeling af SOCRATES/ERASMUS-stipendierne, således at der kan tages hensyn til de særlige nationale særegenheder. Ved at skabe forbindelser mellem de interne uddannelsesstøtteordninger og SOCRATES/ERASMUS-stipendiet vil man nå frem til en bedre tilpasning af det samlede beløb, som den studerende modtager under sin mobilitet, og man undgår en "strødåseffekt", der er skadelig for mobiliteten.
- * Hvad angår de unge modtagere af støtte fra fællesskabsprogrammerne på erhvervsuddannelsesområdet, bør der tilskyndes til en samfinansiering fra uddannelsesstrukturerne, værtsvirksomhederne eller -foreningerne, fagforeningerne, de regionale myndigheder eller bankerne.
- * Skattefordele tildelt af de kompetente myndigheder vil kunne tilskynde virksomhederne til at tage praktikanter eller personer under uddannelse.
- * De organer, der er beskæftiget med udvekslingsaktiviteter, bør råde over særlige midler, der gør det muligt for dem at etablere modtagelses-, overvågnings- og evalueringsstrukturer, der giver mobiliteten flest mulige chancer for at lykkes - især for de unge.

Aktionsområde 8: De sproglige og kulturelle hindringer bør reduceres

(Se analyse af situationen under punkt B.9, side 26)

- * Læring af mindst to fællesskabssprog er en absolut betingelse, hvis borgerne i Unionen skal kunne udnytte de erhvervsmæssige og personlige muligheder, der åbner sig ved gennemførelsen af det indre marked.
- * Enhver mobilitetsaktion bør indledes med en sproglig forberedelse.
- * Uddannelsen bør ledsages af en kulturel forberedelse og en indføring i værtslandets levevilkår og arbejdsmiljø.
- * Der bør udvikles forsøgsaktioner i medlemsstaterne med henblik på at bevidstgøre de unge især over for den "europæiske statsborgerret" og respekten for kulturelle og sociale

forskelle.

- * De nationale fællesskabsprogramstøtteorganer bør yde endnu mere støtte til personer, der ønsker at gennemføre en uddannelse i en stat, hvor der tales et af "de mindst udbredte og mindst underviste sprog".

Aktionsområde 9: Den tilgængelige information og administrative praksis bør forbedres

(Se analyse af situationen under punkt B.10, side 26)

- * Kvaliteten og fuldstændigheden af de informationer, der er tilgængelige i Fællesskabet inden for områderne almen uddannelse, erhvervsuddannelse og forskning nødvendiggør en bedre koordinering af de ansvarlige strukturer.
- * Informationer om muligheder og betingelser for at gennemføre mobilitet i Fællesskabet bør spredes mere hensigtsmæssigt og tage mere hensyn til de forskellige brugere.
- * Alle oplysninger, der er nyttige for personer i mobilitet under deres uddannelse, bør være tilgængelige på Internettet og det samme gælder europæiske databaser som EURES⁵⁰, ORTELIUS, CORDIS, NARIC og EURYDICE.
- * Der bør tilskyndes til anvendelse af de værktøjer, der hidrører fra informationssamfundet.
- * Der bør foregå en omfattende spredning af de nationale vejledninger og informationsblade, der forklarer borgernes rettigheder og pligter under initiativet "Borgerne først".
- * Der bør tilskyndes til etablering og iværksættelse af en god uddannelse i fællesskabsret for ansvarlige og sagsbehandlere i de enkelte medlemsstaters administrationer, der støtter sig på erfaringer fra Kommissionens uddannelsesprogrammer inden for området.
- * Uddannelsesinstitutionerne bør tilskyndes til at være bedre til at oplyse om deres uddannelsers kvalitet og formål på europæiske plan.
- * Mobilitetsstuderende i en anden medlemsstat bør, hvor det er nødvendigt, gives mulighed for at aflægge visse eksaminer pr. korrespondance, idet der sørges for, at eksaminerne foregår under passende overvågning.
- * Der bør tilskyndes til partnerskaber mellem universiteter og virksomheder⁵¹.

⁵⁰ EURES, "European Employment Services" tilbyder information om udbud og efterspørgsel på beskæftigelsesområdet. For at lette adgangen til informationen er der etableret et net af eurovejledere.

⁵¹ Man kan her citere de anbefalinger, som IRDAC (Industrial Research And Development Advisory Committee nedsat af Kommissionen i 1984) fremsatte i sin rapport "Kvalitet og ækvivalens" af 25. marts 1994.

BILAG

Bilag 1: Definition af de berørte personer

Definitionerne af de forskellige kategorier, der er nævnt nedenfor, er vanskeligere at foretage og kan undertiden forveksles, fordi de er blevet udarbejdet til forskellige planlagte instrumenter, der ikke selv har noget personanvendelsesområde. De definitioner, vi foreslår, hidrører rent faktisk fra de rådsafgørelser, der ligger til grund for fællesskabsprogrammerne.

A. **Elever:** Personer, der er indskrevet som elever i en skole⁵².

Studerende:

I Rådets og Europa-Parlamentets afgørelse om iværksættelse af SOCRATES-programmet⁵³ forstås der ved "**studerende**" en person, der er indskrevet ved et universitet, uanset studieområde, med henblik på at gennemføre videregående studier, som afsluttes med erhvervelse af et eksamensbevis, også doktorafhandlingsniveau".

Der er imidlertid grund til at tage højde for en bredere definition i forbindelse med vandrende arbejdstageres socialsikring, hvor termen "**studerende**"⁵⁴ betegner alle andre personer end arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende eller deres familiemedlemmer, der er indskrevet som ordinære studerende ved en uddannelsesinstitution, der er anerkendt eller godkendt af de nationale myndigheder i en medlemsstat, med henblik på at gennemføre videregående studier eller en

⁵² Denne definition er givet i Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om iværksættelse af Fællesskabets handlingsprogram SOCRATES (artikel 2), og det samme gælder definitionen for "skole", der er alle former for skoler, uanset om det drejer sig om almen, erhvervsmæssig eller teknisk uddannelse samt undtagelsesvis uddannelsesinstitutioner uden for skolesystemet, som tilbyder erhvervsmæssig grunduddannelse, for så vidt angår fremme af foranstaltninger, navnlig elevudvekslinger, i forbindelse med sprogprojekter, EFT nr. L 87 af 20. april 1995.

I direktiv 93/96 om opholdsret for studerende fastslår artikel 1: "For at fastlægge betingelser, der skal gøre det lettere at udøve opholdsretten, og for at sikre adgang til erhvervsuddannelse uden forskelsbehandling for en statsborger i en medlemsstat, som er blevet optaget på en erhvervsuddannelse i en anden medlemsstat, giver medlemsstaterne opholdsret til enhver studerende, som er statsborger i en medlemsstat, og som ikke har denne ret på grundlag af en anden fællesskabsretlig bestemmelse, samt til den pågældendes ægtefælle og deres forsørgelsesberettigede børn. Den studerende skal afgive en erklæring eller på anden tilsvarende måde efter eget valg forsikre den ansvarlige nationale myndighed om, at vedkommende råder over sådanne midler, at de under opholdet ikke vil være værtsmedlemsstatens sociale system til byrde. Det er en forudsætning, at den studerende er indskrevet ved en anerkendt uddannelsesinstitution med henblik på hovedsagelig at følge en erhvervsuddannelse. Den studerende skal desuden være omfattet af en sygeforsikringsordning, der dækker samtlige risici i værtsmedlemsstaten", EFT nr. L 317 af 18. december 1993.

⁵³ Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om iværksættelse af Fællesskabets handlingsprogram SOCRATES af 14. marts 1995, EFT nr. L 87 af 20. april 1995.

"Universitet": alle former for højere uddannelsesinstitutioner, hvor man kan erhverve kvalifikationer eller titler på universitetsniveau, uanset deres respektive betegnelse i medlemsstaterne.

⁵⁴ Denne definition opnåede delegationernes tilslutning ved mødet i det Administrative Udvalg for vandrende arbejdstageres socialsikring (CASSTM) i 1988.

erhvervsmæssig grunduddannelse, og som er sikret inden for rammerne af en særlig socialsikringsordning, der gælder for studerende.

B. Unge:

Programmet UNGDOM FOR EUROPA henvender sig til alle **unge** mellem 15 og 24 år, der har fast bopæl i Den Europæiske Union såvel som på Island, i Lichtenstein og i Norge. Denne aldersramme anvendes traditionelt af Kommissionen, når den taler om "unge" eller "ungdommen" (jfr. EUROSTATs statistikker).

I LEONARDO-programmet⁵⁵ forstår man dog ved "**unge**": "enhver person under uddannelse, i beskæftigelse eller jobsøgende på under 28 år". Programmet henvender sig både til unge i grundlæggende erhvervsuddannelse og til unge arbejdstagere.

I forbindelse med støtte til programmer, der omfatter virksomhedspraktikophold, kan der ligeledes være tale om "personer under uddannelse ved et universitet eller kandidater inden første ansættelse". Disse programmer falder ind under samarbejdsaftalerne mellem universiteter og virksomheder.

Den studerende, eleven eller den unge kan være familiemedlemmer til en unionsborger, der udøver sin ret til fri bevægelighed for personer, hvilket giver ham eller hende ret til lige behandling med borgerne i værtslandet (navnlig lige behandling med de nationale borger hvad angår tildeling af stipendier og andre sociale goder).

C. Volontører:

Volontør- eller ulønnet tjeneste er en særlig aktivitet, der bør skelnes fra lønnet arbejde og de traditionelle erhvervsuddannelsessystemer. Den muliggør erhvervelse af almindende erfaring gennem frivillig deltagelse i almennyttige eller individuelle aktiviteter.

Selv om volontørarbejdet tiltrækker deltagere i alle aldersklasser, så er det den erfaring, som volontørtjenesten giver de unge, der er anerkendt i flere medlemsstater. For størstepartens vedkommende er disse erfaringer af en begrænset varighed og fører ikke til multilaterale aktioner. Volontøraktiviteterne på tværs af grænserne for de unge i Europa har imidlertid oplevet et vist opsving i de senere år⁵⁶.

⁵⁵ Rådets afgørelse nr. 94/819/EF af 6. december 1994, EFT nr. L 340 af 29. december 1994 om oprettelse af EF-handlingsprogrammet Leonardo da Vinci; aldersgrænse præciseret i vejledning for ansøgere, 1995-udgave.

⁵⁶ På fællesskabsplan har programmet Ungdom for Europa siden 1992 muliggjort en række erfaringer inden for dette område. På grundlag af disse erfaringer har Kommissionen i 1996 igangsat aktionen "Europæisk volontørtjeneste for unge".

Denne aktion sigter på at gøre det muligt for omkring 2500 unge med bopæl i en af medlemsstaterne i Den Europæiske Union at gennemføre en almennyttig aktivitet i en anden medlemsstat inden for rammerne af et projekt på lokalt plan og for en varighed af mellem et halvt og et helt år. Kommissionen har planer om at udvikle denne aktion og bl.a. etablere et flerårigt program for volontørtjeneste for unge.

D. Sprogassistenter:

SOCRATES/LINGUA-assistenten er en fremtidig sproglærer (studerende eller ung kandidat), der underviser ved en værtsinstitution i en anden medlemsstat i en periode af mere end tre og mindre end otte måneders varighed. Den pågældende erhverver således en uddannelse og erhvervserfaring, der gør det muligt for ham eller hende at blive en bedre sproglærer⁵⁷.

E. Forskere:

I denne grønbog behandles kun forskere under uddannelse og i mobilitet. Især i Fællesskabets FTU-programmer bliver forskere under uddannelse og i mobilitet, de såkaldte "Marie Curie-stipendiater", rubriceret i en af følgende kategorier i henhold til Rådets afgørelse om et program for forskeres uddannelse og mobilitet (FMC)⁵⁸:

- personer med afsluttet universitetseksamen: ung forsker med afsluttet eksamen fra et universitet eller en institution på lignende niveau, som giver direkte adgang til arbejde på phd-niveau eller lignende.
- personer på post-doktoralt niveau: ung forsker med phd-, doktorgrad eller lignende eller med mindst fire års heltidsforskning efter afsluttet universitetseksamen.
- erfaren forsker: forsker med mindst otte års forskningsarbejde på heltid efter afsluttet universitetseksamen.

Uden for stipendieordningen, der er tilrettelagt og struktureret inden for rammerne af FMC-programmet, er mange forskere og navnlig de unge også involveret i fællesskabsuddannelses- og mobilitetsaktioner, der foregår i regi af konsortier eller netværk under FTU-særprogrammerne.

F. Lærere og erhvervslærere:

Ved "lærere/undervisningspersonale"⁵⁹ forstås personer, som i kraft af deres arbejde deltager direkte i undervisningsprocessen i medlemsstaterne alt efter deres respektive uddannelsessystemers opbygning.

Termen "erhvervslærer"⁶⁰ betegner både lærere inden for erhvervsuddannelserne, grundlæggende såvel som videregående, og lærerne ved lærlingecentre og i virksomheder.

⁵⁷ Jfr. Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om iværksættelse af fællesskabsprogrammet SOCRATES.

⁵⁸ Program for forskeres uddannelse og mobilitet (FMC), Rådets beslutning 94/916/EF af 15. december 1994, EFT nr. L 361 af 31. december 1994.

⁵⁹ SOCRATES-programmet - Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 819/95/EF af 14. marts 1995, EFT nr. L 87 af 20. april 1995.

⁶⁰ Leonardo da Vinci-programmet, Rådets afgørelse nr. 94/819/EF af 6. december 1994, EFT nr. L 340 af 29. december 1994.

Bilag 2a: Mobiliteten i Det Europæiske Fællesskab inden for rammerne af fællesskabsprogrammerne

De tal, der er angivet nedenfor, viser det stigende antal personer, der benytter sig af mobiliteten over grænserne inden for rammerne af fællesskabsprogrammer.

*** ERASMUS (Rådsafgørelse, 1987)**

Berørte personer:

1987/1988	3.000 studerende	1995/1996	170.000 studerende
1988/1989	745 lærere	1995/1996	14.000 lærere

*** LINGUA (lærere-elever) (Rådsafgørelse, 1989)**

Efteruddannelse af lærere: 1990/1991 (pilotfase) 516

1994/1995 7.450

Unge inden for rammerne af et fælles uddannelsesprojekt (fup)

1990/1991 4.018

1994/1995 32.109

Lærere inden for rammerne af et fælles uddannelsesprojekt

1990/1991 317

1994/1995 3.580

*** SOCRATES**

I 1996/97 godkendtes der 150.482 studentermobilitetsansøgninger og 12.775 lærermobilitetsansøgninger.

Fra 1997/98 vil disse aktiviteter antage en ny dimension, eftersom de vil støtte sig på det enkelte universitets politik, idet samarbejdet vil være styret af en "institutionskontrakt" mellem den videregående uddannelsesinstitution og Europa-Kommissionen.

En ny aktion til fremme af fremmedsprogsundervisningen og -læringen er indført i SOCRATES-programmet. Denne aktion vedrørende ophold som undervisningsassistent for sproglærere gør det muligt for fremtidige fremmedsproglærere at uddanne sig inden for en nærmere fastsat periode som sprogassistent ved en værtsinstitution i et andet land end deres eget. I forsøgsåret 1995/96 deltog over 200 sprogassistenter i denne aktion. Dette tal forventes at stige til 600 i det akademiske år 1996/97.

I 1995/96 fandt der inden for rammerne af aktionen vedrørende partnerskaber mellem skoleinstitutioner under SOCRATES/COMENIUS-programmet 689 lærerudvekslinger og 215 virksomhedspraktikophold for lærere sted. Fra sommeren 1996 vil lærere fra EF-landene og de tre EØS-lande kunne begive sig til andre lande i EF og EØS for at deltage i efteruddannelseskurser afholdt af europæiske lærerhold.

* **UNGDOM FOR EUROPA III** (Europa-Parlamentets og Rådets beslutning, 1995)

Udvekslinger	1995	50.000 deltagere*
Ungdomsinitiativer	1995	930 deltagere
Volontørtjeneste	1995	75 deltagere
Udvekslinger med tredjelande	1995	2.805 deltagere

(*foreløbigt tal)

* **DEN EUROPÆISKE VOLONTØRTJENESTE FOR UNGE** (Pilotaktion)

Unge volontører	1996/1997	ca. 2.500 deltagere
-----------------	-----------	---------------------

* **COMETT II** (samarbejde mellem universiteter og virksomheder, studerende i virksomhedspraktik)

Rådsafgørelse:	1988	
Berørte personer	1990	4.400 studerende i praktik i andre lande
	1994	8.700 studerende i praktik i andre lande

Ialt 75% af de virksomheder, der deltog i COMETT-projekterne, var små og mellemstore virksomheder (SMV).

* **PETRA II** (unge i grundlæggende erhvervsuddannelse og unge arbejdstagere)

Rådsafgørelse:	1991	
Berørte personer:	1992-1994	23.566 unge i grund-læggende er- hvervsuddannelse
		13.053 unge arbejdstagere

* **LEONARDO DA VINCI**

LEONARDO DA VINCI-programmet, der blev etableret ved Rådets afgørelse af 6. december 1994, fastslår tre aktionstyper, herunder praktik- og udvekslingsprogrammer på tværs af grænserne. Indkaldelsen af forslag, der fandt sted i 1995, viste, at det navnlig er de unge, der benytter sig af mobilitetsaktionerne.

Rådsafgørelse:	1994	
Berørte personer:	1995	11.564 unge i grundlæggende erhvervsuddannelse 4.826 unge arbejdstagere 5.175 unge universitetsstu-derende og kandidater 2.300 lærere
Berørte personer:	1996	Skøn 11.564 unge i grundlæggende erhvervsuddannelse 4.826 unge arbejdstagere 5.175 unge universitetsstu-derende og kandidater 2.369 lærere

FORSKERES UDDANNELSE OG MOBILITET

* 2. Rammeprogram
særprogrammer	1987-1991	2.300 stipendier inden for forskellige
(FTU)
* 3. Rammeprogram	1990-1994:	
- Program for menneskelige ressourcer og mobilitet		1.800 individuelle stipendier og
760 institutionsstipendier (svarende til ca. 2.000
støttemodtagende forskere)
- Andre særprogrammer (FTU)		700 stipendier
* 4. Rammeprogram 1994-1998		
Marie Curie-stipendier:		
- Program for forskeres ud-
dannelse og mobilitet:		1.300 allerede uddelte stipendier
- andre særprogrammer (FTU)		200 allerede uddelte stipendier

Bilag 2b: Beskrivelse af fællesskabsprogrammerne inden for området almen uddannelse og erhvervsuddannelse

A. ALMEN UDDANNELSE

Fra 1976 og "de fælles studieprogrammer", der fastlagde de første hovedpunkter for uddannelsessamarbejdet i Fællesskabet, gik Kommissionen videre til ERASMUS- og LINGUA-programmerne, der fokuserede på de studerendes og lærernes fysiske mobilitet. Derefter blev mobiliteten forankret i den europæiske dimension i undervisningen og således sat i forgrunden for fællesskabsprogrammet SOCRATES, der nu gælder.

I. ERASMUS (1987-1994)

Rådets afgørelse af 15. juni 1987, EFT nr. L 166 af 25. juni 1987,
Rådets afgørelse af 14. december 1989, EFT nr. L 395 af 30. december 1989,
Rådets afgørelse af 28. oktober 1991, EFT nr. L 322 af 3. december 1991.

Fællesskabets handlingsprogram til fremme af universitetsstuderendes og læreres mobilitet, ERASMUS, gjorde det muligt at fremme samarbejdet mellem universiteterne og således at forbedre den gensidige anerkendelse af kvalifikationer og tilskynde til en større studenter-⁶¹ og lærermobilitet inden for Det Europæiske Fællesskab. I 1992 åbnedes programmet også for landene i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS).

Programmet var opbygget omkring følgende aktioner:

Aktion 1: Etablering af et europæisk net for samarbejde mellem universiteter ved samfinansiering af fælles samarbejdsprogrammer indgået mellem universiteter i Fællesskabet om udveksling af studerende for en periode af mellem 3 og 12 måneders varighed og tilrettelæggelse af lærermobilitetsprogrammer af mellem en uges og et års varighed.

Aktion 2: Direkte økonomisk støtte til studerende ved hjælp af ERASMUS-stipendier, der skulle dække udgifterne i forbindelse med mobiliteten (sprogkurser, rejseudgifter og leveomkostninger).

Aktion 3: ECTS-pilotprojektet ("det europæiske meritoverførselssystem", der var gældende i hele Det Europæiske Fællesskab) blev etableret for at lette den akademiske anerkendelse af studieperioder gennemført i udlandet.

Fase 1

Budget 1987-1989: 93,7 MECU

Fase 2:

Budget 1990-1994: 426,1 MECU

⁶¹ For handicappede ERASMUS-studerende bliver der især taget hensyn til aspekterne vejledning, modtagelse, fysiske adgangsmuligheder, pædagogisk og teknisk ledsagelse samt finansiering af merudgifterne. Se Vejledning i god praksis for ERASMUS-programmet. I forbindelse med SOCRATES-programmet overvåges disse aspekter ligeledes for at muliggøre en reel europæisk mobilitet for handicappede studerende.

II. LINGUA

Rådets afgørelse af 28. juli 1989, EFT nr. L 239 af 16. august 1989

Fællesskabets handlingsprogram til fremme af kendskabet til fremmedsprog i Det Europæiske Fællesskab, omfattede følgende aktioner:

Aktion 1: Foranstaltninger til fremme af fremmedsproglærernes efter- og videreuddannelse.

Aktion 2: Foranstaltninger til fremme af tilegnelse af fremmedsprog på universiteterne og navnlig af udbygning af fremmedsproglærernes grunduddannelse.

Aktion 3: Foranstaltninger til fremme af kendskabet til fremmedsprog, som anvendes fagligt og inden for erhvervslivet.

Aktion 4: Foranstaltninger til fremme af udviklingen inden for udveksling af unge under faglig, erhvervsmæssig eller teknisk uddannelse i Fællesskabet. Disse udvekslinger tilrettelægges inden for rammerne af aftaler indgået mellem de deltagende uddannelsesinstitutioner.

Budget 1990-1994: 153,893 MECU

III. SOCRATES (1995-1999)

Rådets og Europa-Parlamentets afgørelse af 14. marts 1995, EFT nr. L 87 af 20. april 1995

Fællesskabets handlingsprogram SOCRATES fremmer samarbejdet mellem medlemsstaterne inden for området skoleuddannelse (COMENIUS/partnerskaber mellem skoler) og videregående uddannelse (ERASMUS/tilskyndelse til mobilitet blandt de studerende), fremme af sprogkundskaberne (LINGUA) og forbedring af undervisningspersonalets kvalifikationer. Programmet henvender sig til elever, studerende, lærere, administrativt personale ved universiteterne, erhvervslærere og børn af vandrede arbejdstagere, ikke-bofaste personer og sigøjnere.

Budget 1995-1999: 850 MECU

IV. UNGDOM FOR EUROPA (fra 1988 til 1999)

Rådets afgørelse af 16. juni 1988, EFT nr. L 158 af 26. juni 1988

Rådets afgørelse af 29. juli 1991, EFT nr. L 217 af 6. august 1991

Rådets og Europa-Parlamentets afgørelse af 14. marts 1995, EFT nr. L 87 af 20. april 1995.

UNGDOM FOR EUROPA-programmet har bl.a. ved en styrkelse af samarbejdet mellem medlemsstaterne til hovedformål at bidrage til de unges uddannelsesproces ved udvikling af udvekslinger og supplerende aktiviteter uden for rammerne af de formelle strukturer for

almen uddannelse og erhvervsuddannelse. Programmet muliggør således udvekslinger af unge med fast bopæl i Det Europæiske Fællesskab (såvel som i Island, Lichtenstein eller Norge) eller unge fra visse tredjelande (aktiviteter, der finder sted enten i medlemsstaterne eller i tredjelande: lande i Central- og Østeuropa, SNG, Middelhavslandene, landene i Central- og Latinamerika, AVS-landene), ungdomsinitiativer, volontørtjeneste (der for fremtiden vil koncentrere sig om aktiviteter af kortere varighed for ikke at skabe sammenblanding med Den Europæiske Volontørtjeneste) og uddannelse af ungdomsledere.

Der bør rettes en særlig opmærksomhed på en forbedring af adgangen til programmerne for de mest ugunstigt stillede unge, dvs. unge, der har størst vanskeligheder med at deltage i fællesskabs-, nationale, regionale eller lokale programmer af bl.a. kulturelle, socioøkonomiske, fysiske eller geografiske årsager.

Programmet henvender sig også til ungdomsledere, til ansvarlige for ungdomsorganisationer og til lærere og forskere inden for ungdomsområdet.

Budget for 1994: 11 MECU

Budget for 1995: 24,4 MECU

Budget for 1995-1999: 126 MECU

V. TEMPUS (1990-1995)

Hovedformålet med TEMPUS-programmet er at skabe og fremme det internationale samarbejde inden for de højere uddannelser mellem Den Europæiske Union og landene i Central- og Østeuropa, SNG-landene og Mongoliet.

TEMPUS bistår ved omstruktureringen af de videregående uddannelsessystemer og ved etableringen af nationale og institutionelle politiske strategier i landene i Central- og Østeuropa og SNG. Det er et fleksibelt program, der dels tilpasser sig nye behov såsom kvalitetssikring, uddannelse og ledelse af universitetspersonale og projektledelse og dels til den nylige optagelse i programmet af lande såsom Bosnien-Herzegovina, Makedonien og Turkmenistan.

Siden 1990 har omkring 12.000 projekter og 500 institutioner og fakulteter modtaget støtte fra TEMPUS-programmet. TEMPUS-programmet har endvidere gjort det muligt at skabe eller tilpasse omkring 15.000 uddannelser og producere omkring 6.000 pædagogiske dokumenter.

Budget TEMPUS PHARE (1990-1996): 601,8 MECU

Budget TEMPUS TACIS (1993-1995): 52 MECU.

B. ERHVERVSUDDANNELSE

I. PETRA (1988-1994)

Rådets afgørelse af 1. december 1987, EFT nr. L 346 af 10. december 1987

Rådets afgørelse af 21. juli 1991, EFT nr. L 214 af 2. august 1991.

Fællesskabets handlingsprogram for erhvervsuddannelse for unge og forberedelse af unge til arbejds- og voksenlivet, PETRA, påtog sig at supplere og støtte medlemsstaternes politikker med henblik på at højne niveauet og kvaliteten af den grundlæggende erhvervsuddannelse. Programmet var opbygget omkring 4 aktioner:

Aktion 1a: Uddannelsesophold for unge i grundlæggende erhvervsuddannelse

For unge i de grundlæggende erhvervsuddannelser havde opholdene til formål at give deres uddannelse en europæisk dimension, der ville gøre det muligt for dem at komme i kontakt med nye uddannelsesmetoder, nyt udstyr, et nyt indhold og forskellige uddannelsesformer.

Aktion 1b: Uddannelsesophold for unge arbejdstagere, der er i arbejde eller som står til rådighed for arbejdsmarkedet, og unge, der er i gang med virksomhedspraktik/erhvervsuddannelse i en anden medlemsstat.

Uddannelsesopholdene for unge arbejdstagere, der er i arbejde eller som står til rådighed for arbejdsmarkedet, havde til formål at bibringe deltagerne ny erhvervserfaring eller uddannelse, der kunne hjælpe dem med at opnå en mere konkret opfattelse af arbejdsmarkedet.

Aktion 2: Finansiell og teknisk støtte til tværnationale projekter udviklet af erhvervsuddannelsesorganer, virksomheder og arbejdsmarkedets parter med henblik på skabelsen af et europæisk net af partnerskaber, der muliggjorde en fælles udvikling af uddannelsesmoduler for unge såvel som uddannelse af erhvervslærere.

Aktion 3: Etablering af arbejdsrelationer mellem de nationale erhvervsorienteringssystemer og uddannelse af erhvervsvejledere.

II. COMETT (1987-1994)

Rådets afgørelse, EFT nr. L 222 af 8. august 1996,
Rådets afgørelse, EFT nr. L 13 af 17. januar 1989.

Programmet for samarbejde mellem universiteter og virksomheder om uddannelse på teknologiområdet, COMETT, havde til formål at styrke uddannelsen inden for de mest avancerede teknologier, udviklingen af højt kvalificerede menneskelige ressourcer og herved forbedre det europæiske erhvervslivs konkurrenceevne ved hjælp af universiteters og virksomheders initiativer til fælles udvikling af uddannelsesprogrammer.

Aktion 1: Det Europæiske Net

Oprettelsen af konsortier mellem virksomheder og universiteter havde dels et regionalt og dels et sektorbestemt sigte. Strukturerne skulle primært udgøre et uddannelseskonsortium, et partnerskab mellem universitetsverdenen og erhvervslivet.

Aktion 2: Udveksling og ophold tværs over grænserne

Iværksættelse af et program til etablering af praktikophold for studerende i virksomheder, videregående studieophold for unge kandidater og udveksling af virksomhedernes og universiteternes personale.

Aktion 3: Fælles tværnationale programmer vedrørende efter- og videreuddannelse

Udvikling af fælles tværnationale uddannelsesprogrammer, der kunne antage form af korte uddannelsesseminarer eller undervisningsmateriale, der henvendte sig til forskellige eksisterende medier og teknologier.

Budget 1987-1992: 206,6 MECU

Budget 1990-1994: 230 MECU

III. EUROTECNET (1990-1994)

Rådets afgørelse af 18. december 1989, EFT nr. L af 30. december 1989

Det var EUROTECNET-programmets mål at fremme nyskabelser inden for områderne grundlæggende erhvervsuddannelse og efter- og videreuddannelse med henblik på at tage højde for igangværende og fremtidige teknologiske forandringer og deres indvirkning på beskæftigelsen, arbejdet og de erhvervede kvalifikationer og kompetencer.

Programmet indeholdt to former for supplerende foranstaltninger:

- a) medlemsstaterne igangsatte og iværksatte en række nyskabende projekter med henblik på at udvikle og forbedre erhvervsuddannelsespolitikkerne og -systemerne;
- b) Europa-Kommissionen støttede disse projekter ved at skabe relationer mellem dem i form af et europæisk net, der fremmede udvekslinger, overførsel af ekspertise og viden og udvikling af en synergieffekt mellem projekterne.

IV. FORCE (1991-1994)

Rådets afgørelse af 29. maj 1990, EFT nr. L af 21. juni 1990.

Handlingsprogrammet til udvikling af efter- og videreuddannelse, FORCE, havde til formål - gennem fornyelse og erfaringsudveksling - at forbedre udbuddet og kvaliteten af de efter- og videreuddannelsesaktiviteter, der var rettet mod arbejdstagere i virksomheder, ved hjælp af nyskabelser og erfaringsudveksling.

Programmet bestod af to komplementære dele:

- a) en fælles ramme bestående af retningslinier, der havde til formål at støtte og supplere de politikker og foranstaltninger, som medlemsstaterne vedtog med henblik på at fremme en sammenhængende udvikling af erhvervsuddannelsen i medlemsstaterne;
- b) en række foranstaltninger på tværs af grænserne, der blev iværksat på fællesskabsplan, og som havde til formål at støtte og komplettere de aktiviteter, der var sat i gang af og i medlemsstaterne.

Budget: 83,4 MECU.

V. LEONARDO DA VINCI (1995-1999)

Rådets afgørelse af 6. december 1994, EFT nr. L 340 af 29. december 1994.

Fællesskabets handlingsprogram til gennemførelse af en erhvervsuddannelsespolitik, LEONARDO, har til formål at forbedre kvaliteten af erhvervsuddannelsessystemerne og -ordningerne i Det Europæiske Fællesskab samt at forbedre erhvervsuddannelsesaktionerne, bl.a. gennem samarbejde mellem universiteter og virksomheder. Programmet støtter ligeledes udvikling af sprogkundskaber, viden og spredning af nyskabelser inden for erhvervsuddannelsesområdet.

Programmet henvender sig til alle i arbejde eller arbejdssøgende såvel som til de ansvarlige for grundlæggende erhvervsuddannelse og efter- og videreuddannelse.

Område 1: Støtte til forbedring af erhvervsuddannelsessystemerne og -ordningerne i medlemsstaterne

De tværnationale pilotprojekter omhandler samarbejde inden for området forbedring af den grundlæggende erhvervsuddannelse og videre- og efteruddannelse. De støtter ligeledes erhvervsorientering og -vejledning og fremme af lige muligheder for mænd og kvinder og forbedring af kvaliteten af erhvervsuddannelsesordninger for de mindst gunstigt stillede på arbejdsmarkedet.

Der tildeles fællesskabsstøtte til tværnationale programmer for uddannelsesophold for unge under grundlæggende erhvervsuddannelse og uddannelsesophold for unge arbejdstagere såvel som til programmer for udveksling af erhvervslærere på tværs af grænserne.

Område 2: Støtte til forbedring af erhvervsuddannelsesaktioner for virksomheder og arbejdstagere, herunder gennem samarbejde mellem universiteter og virksomheder

De tværnationale pilotprojekter omhandler fornyelse i erhvervsuddannelserne med henblik på at tage højde for de teknologiske forandringer og deres indvirkning på arbejdet og de nødvendige kvalifikationer og kompetencer. LEONARDO-programmet støtter ligeledes tværnationalt samarbejde inden for området investering i arbejdstagernes efter- og videreuddannelse, overførsel af teknologiske fornyelser inden for rammerne af et samarbejde mellem virksomheder og universiteter og fremme af lige muligheder for erhvervsuddannelse for mænd og kvinder.

Der tildeles fællesskabsstøtte til tværnationale praktik- og udvekslingsprogrammer mellem på den ene side virksomheder og på den anden side universiteter eller erhvervsuddannelsesorganer såvel som tværnationale udvekslinger af erhvervsuddannelsesansvarlige.

Område 3: Støtte til udvikling af sprogkundskaber og af kendskabet til og udbredelsen af nyskabelser på erhvervsuddannelsesområdet

Denne streng støtter samarbejdet med henblik på en forbedring af sprogkundskaberne ved udformning og gennemførelse af tværnationale pilotprojekter og udvekslingsprogrammer, vidensudvikling gennem undersøgelser og analyser og ved udveksling af sammenlignelige data inden for erhvervsuddannelsesområdet. Denne streng tager også højde for spredningen af

nyskabelser inden for erhvervsuddannelsesområdet ved multiplikatorprojekter og tværnationale udvekslingsprogrammer. Sidstnævnte udvekslingsprogrammer iværksættes inden for rammerne af det studiebesøgsprogram, som administreres af CEDEFOP.

Område 4: Ledsageforanstaltninger

Denne streng vedrører driften og overvågningen af programmet via etableringen af en samarbejdsnet mellem de lande, der deltager i programmet og ved hjælp af informations-, overvågnings- og evalueringsforanstaltninger.

Budget 1995-1999: 620 MECU.

Bilag 3: Sammenhængen og fællesskabsprogrammerne vedrørende fællesskabstipendier til forskeres uddannelse og mobilitet (MARIE CURIE-stipendier).

A. Fællesskabsaktioner for forskeres uddannelse og mobilitet

1. Oversigt over udviklingen af aktionerne

Det Europæiske Fællesskab har en lang tradition for forskeruddannelse og -mobilitet, der bl.a. stammer helt tilbage fra EURATOM. Aktiviteterne til forskeres uddannelse og mobilitet har udviklet sig over tre faser, der kendetegnes af forskellige politiske holdninger og styring såvel som af mere og mere omfattende bevillinger.

- 1. fase, der går fra igangsættelsen af EURATOMs FTU-aktiviteter indtil 1985. I denne periode blev der uddelt 50 stipendier om året over en særlig budgetpost. Forskningsprojekterne dækkede FTU-programmernes tematiske områder.
- 2. fase, der fulgte efter budgetmyndighedens beslutning om at "opdele forskeruddannelsesaktiviteterne i sektorer", og som i 1986 førte til iværksættelsen af en fælles ordning for alle Fællesskabets FTU-programmer. Denne fase dækker især perioden for det andet rammeprogram (1987-1991), der gjorde det muligt at finansiere omkring 2.300 stipendiat, hvilket svarer til en samlet tildeling på omkring 100 MECU fordelt på de forskellige programmer.
- 3. fase, der startede med iværksættelsen af det 3. rammeprogram i 1992. Et særprogram, "Menneskelige ressourcer og mobilitet" (CHM) blev vedtaget med henblik på forskeres uddannelse og mobilitet. Dette program har gjort det muligt at finansiere:
 - * omkring 1.800 individuelle stipendier
 - * omkring 760 institutionsstipendier (hvilket svarer til ~ 2.000 forskere med finansiell støtte)

Ud over dette program har de andre FTU-særprogrammer, herunder CCR-programmet, henlagt en procentdel af deres bevillinger til forskeruddannelses- og -mobilitetsaktioner og finansieret omkring 700 stipendier.

I sin helhed har det 3. rammeprogram gjort det muligt at tildele omkring 1.500 stipendier om året af en gennemsnitsvarighed på to år.

I løbet af de sidste fem år (1990-1995) er der sket en kraftig forøgelse i fællesskabets forskeruddannelses- og mobilitetsaktiviteter målt i budget og tildelte stipendier. Det anslås, at fællesskabets indsats på dette område udgør en betydelig procentdel (~ 10%) af de finansielle ressourcer, som medlemsstaterne vier til dette formål.

2. Aktionerne til fordel for forskeres uddannelse og mobilitet i Det Fjerde Rammeprogram (1994-1998)

Alle FTU-særprogrammerne under Det Fjerde Rammeprogram fastslår finansiering af forskeres uddannelses- og mobilitetsaktiviteter,

- enten som ledsageforanstaltning til første, anden og tredje aktions programmer;
- eller som hovedforanstaltning til fjerde aktions program (Forskeres uddannelse og mobilitet - FMC).

Det er sidstnævnte program, der er nøgle- og referenceprogrammet på dette område, og som definerer de operationelle enkeltheder for den fælles ordning, der gælder for de andre FTU-programmer, især programmerne under den første aktion⁶².

3. Særprogrammet: Forskeres uddannelse og mobilitet (FMC) (1994-1998)⁶³

Budget: 792 MECU

Mål:

- at udvikle de menneskelige ressourcer i Europa både kvalitativt og kvantitativt,
- at forsyne Fællesskabet med et videnskabeligt personale af høj standard,
- at fremme unge (under 35 år) forskeres deltagelse i programmets forskellige aktiviteter.

Der er følgende hovedaktiviteter:

Forskningsnetværk

Formål:

- At gøre det muligt for de europæiske forskningsorganer at udveksle eller rekruttere unge forskere på postdoktoralt niveau til projekter af høj standard.
- At tilskynde til samarbejde mellem europæiske laboratorier.

Antal projekter:

Foregående program (Menneskelig kapital og mobilitet): finansiering af 700 netværk omfattende 6.000 forskere.

Nuværende program (Forskeres uddannelse og -mobilitet): 200 netværk omfattende 1.200 forskere.

Marie Curie-forskerstipendierne

Hovedformål

⁶² Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om Det Europæiske Fællesskabs 4. rammeprogram for forskning, teknologisk udvikling samt demonstration for perioden 1994-1998, EFT nr. L 126/32 af 18. maj 1994.

⁶³ Rådets beslutning om vedtagelsen af programmet for forskeres uddannelse og mobilitet (FMC) for perioden 1994-1998, EFT nr. 361 af 31. december 1994.

At gøre det muligt for unge forskere (under 35 år) og fortrinsvis forskere på postdoktoralt niveau at gennemføre et forskningsprojekt i en anden fællesskabsstat.

4. Den foreløbige ordning for FMC-programmet

Den gældende foreløbige ordning fastsætter netto- og bruttobeløb for de stipendier, som stipendiaterne modtager, således at de kan nyde godt af vilkår, der er lig dem, der gælder for nationale forskere på samme niveau. Disse beløb er blevet fastsat af de nationale delegationer i FMC-programkomiteen. De adskiller sig betragteligt fra den ene medlemsstat til den anden som følge af den retlige status, der tildeles stipendiaterne (især hvad angår bruttobeløbet) og de nationale lønpolitikker for forskere (især hvad angår nettobeløbet). Alt efter de nationale lovgivninger i værtslandene og forskernes niveau kan fællesskabsstipendiaterne underkastes følgende ordninger:

- studenterordningen
- lønmodtagerordningen
- ordningen for selvstændige erhvervsdrivende.

Det fællesskabsstipendiebeløb, der udbetales til værtsinstitutionen inden for rammerne af en forskeruddannelseskontrakt, indeholder:

a) et beløb, der tildeles stipendiaten, og som omfatter:

- et bruttobeløb, der skal dække opholdsudgifter, herunder de obligatoriske skatte- og socialbidragsopkrævninger
- en mobilitetsgodtgørelse (på 400 ECU pr. måned for postdok-stipendiater og på 300 ECU pr. måned for doktorstuderende)
- en éngangsgodtgørelse af rejseudgifter

b) et éngangsbidrag på 830 ECU pr. måned, der tildeles værtsinstitutionen til dækning af forsknings- og administrationsomkostninger.

I visse lande kan mobilitets- og rejsegodtgørelserne sidestilles med indtægter og pålægges obligatoriske opkrævninger.

Udtrykt i ECU pr. måned

LAND	KAT.20 (stip. -> dok.stud.)		STATUS	KAT. 30 (stip. -> postdok.)		STATUS
	BRUTTO (vejl.)	NETTO (vejl.)		BRUTTO (vejl.)	NETTO (vejl.)	
Tyskland	2194	1050	L	4388	2100	L
Østrig	2547	1450	L	3057	1700	L
Belgien	3797	1400	L	4947	1700	L
Danmark	3439	1500	L	4251	1700	L
Spanien	1301	1100	S	3111	1600	L
Finland	2748	1200	L	3765	1550	L
Frankrig	2397	1200	L	3390	1600	L
Grækenland	1622	950	L	2206	300	L
Irland	1523	900	L	2944	1500	L
Italien	1505	1050	SE	2468	1800	SE
Luxembourg	2781	1800	L	3951	2300	L
Nederlandene	2584	1500	L	3336	1800	L
Portugal	2258	1150	L	3377	1700	L
UK	1071	1050	S	2546	1400	L
Sverige	1236	1200	S	1905	1900	S
Island	2158	1200	L	3150	1800	L
Norge	2540	1450	L	3245	1750	L
Schweiz	2956	1900	L	4714	2900	L

Lønmodtager = L, Stipendiat = S, Selvstændig erhvervsdrivende = SE

Denne ordning, der blev vedtaget af Kommissionen den 31. oktober 1992, gælder for alle forskeruddannelses- og -mobilitetsaktioner, der er fastsat i det 4. rammeprogram.

Inden for rammerne af denne ordning forstår man ved:

Associeret stat: et tredjeland, der finansielt deltager i et FTU-særprogram i henhold til en aftale indgået med Fællesskabet.

Deltagere: stipendiaten og institutionen, der deltager i projektets udførelse.

Forskeruddannelsesstipendium (MARIE CURIE-stipendier): den faste pengeydelse, der udskilles fra Fællesskabets FTU-programmers bevillinger, og som udbetales til en institution inden for rammerne af en kontrakt, der omhandler modtagelse, uddannelse og mobilitet for en forsker (stipendiaten).

Kontrakt: den kontrakt, som indgås mellem Kommissionen og institutionen med henblik på finansiering af projektet.

Projekt: det FTU-forskeruddannelsesprojekt, som stipendiaten deltager i.

Stipendiat: den person, der modtages af institutionen, og som skal udføre et forskningsprojekt inden for rammerne af en aftale, der indgås mellem deltagerne, og til hvem en del af stipendiet tildeles.

Værtsinstitution: en enhed med status af juridisk person, hvis hovedformål er at udføre forskning, især et universitet, et forskningscenter eller en virksomhed, der modtager stipendiaten og lever op til de fastsatte egnedetskriterier.

Værtslaboratoriet: en forskningsenhed, der retligt henhører under institutionen, og som enten er beliggende inden for dennes område, i den stat, hvor denne er beliggende, i en anden medlemsstat eller i en associeret stat. Forskningsenheden tilbyder de nødvendige betingelser for projektets udførelse.

Værtslandet: den medlemsstat eller associerede stat, hvor projektet udføres.

B. Ekspertgruppens rapport om "Fællesskabsstipendier til forskeres uddannelse og mobilitet"

1. For at nå frem til en definition af en fælles ordning, der var i overensstemmelse med erklæringerne i referatet fra forskningsministrenes møde i Rådet den 1. december 1994, nedsatte Europa-Kommissionen i oktober 1994 en ekspertgruppe udpeget af medlemsstaterne, delegerede i CREST under forsæde af Dr. H. Pfeiffert og bestående af repræsentanter for medlemsstaternes forsknings- og finansministerier. Ekspertgruppens rapport og anbefalinger godkendtes af eksperterne den 4. maj 1995. Dens konklusioner er gengivet nedenfor.

2. Résumé

Denne rapport til Kommissionen er udarbejdet af en "Ekspertgruppe" (EG) bestående af repræsentanter for finans- og forskningsministerierne i medlemsstaterne og de associerede lande (Norge) (MS/AS). EG blev nedsat for at undersøge mulighederne for en ny stipendieordning til brug for den tredje aktion i programmet for forskeres uddannelse og mobilitet.

EG noterede sig, at den nye ordning til gennemførelse af denne aktion skulle være baseret på følgende princip som defineret af Rådet, nemlig:

"en fælles ordning - eller lignende foranstaltning - vil blive vedtaget og iværksat med henblik på at skabe betingelser for forskerstipendiaterne, som er indbyrdes sammenlignelige i de forskellige medlemsstater, og som svarer til de betingelser, der gælder for værtslandets egne forskere på samme niveau".

EG afholdt fire plenarmøder. Information om de nationale beskatnings- og socialordninger sørgede MS/AS-repræsentanterne for. Der blev drøftet flere mulige

ordninger, som i store træk kan opdeles i to: de ordninger, der er baseret på eksisterende national lovgivning, og de ordninger, der krævede et lovgivningsmæssigt initiativ fra Fællesskabet.

EG nåede frem til følgende konklusioner:

- Forskellene i skattebehandlingen i de forskellige MS/AS udgør i al almindelighed ikke nogen hindringer for mobiliteten og rejser ikke nogen problemer, der kræver en indgriben fra Fællesskabets side;
- Den "foreløbige ordning", der er baseret på de nationale lovgivninger, viser sig efter mulige forbedringer p.t. at være den mest anvendelige ordning for programmet for forskeres uddannelse og mobilitet.

Men det blev erkendt af flertallet af medlemmer i EG, at en fællesskabsaktion ville kunne være gavnlig både med henblik på at definere en fælles ordning, der garanterede sammenlignelighed mellem EF-stipendiater og med henblik på at forenkle administrationen af stipendieordningen. En sådan ordning burde overvejes i forbindelse med vedtagelsen af det 5. rammeprogram.

EG formulerede følgende anbefalinger:

- Den endelige ordning for programmet for forskeres uddannelse og mobilitet bør tage hensyn til nationale beskatnings- og socialsikringsordninger og baseres på den "foreløbige ordning" fra 1995.
- Den foreløbige ordning bør tages op igen i 1996, hvilket vil gøre det muligt at revidere de finansielle bestemmelser for 1995 og atter undersøge styringsmekanismerne.
- Kommissionen bør straks bestræbe sig på at foreslå en fælles løsning, der sigter på at anvende en fællesskabsstatus for EF-stipendiaterne, som skal iværksættes fra begyndelsen af det 5. rammeprogram. D, DK og FR udtrykte stærk modstand mod et lovgivningsmæssigt initiativ fra Fællesskabet om ligestilling af EF-stipendiaternes retlige status.

Der bør træffes foranstaltninger til at øge EF-forskningsstipendieprogrammets synlighed og identitet.

Bilag 4. Referencetekster

Retsakter, forordninger, direktiver, fælles udtalelser fra arbejdsmarkedets parter samt studier og undersøgelser finansieret af Kommissionen

OPHOLD

Direktiv nr. 68/360/EØF af 15. oktober 1968 om afskaffelse af restriktioner om rejse og ophold inden for Fællesskabet for medlemsstaternes arbejdstagere og deres familier, EFT nr. L 257 af 19. oktober 1968;

Forordning nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet, EFT nr. L 257 af 19. oktober 1968;

Direktiv nr. 73/148 af 21. maj 1973 om afskaffelse af restriktioner om rejse og ophold inden for Fællesskabet for medlemsstaternes borgere inden for området etablering og tjenesteydelser, EFT nr. L 172 af 28. juni 1973;

Direktiv nr. 90/364 af 28. juni 1990 om opholdsret, EFT nr. L 180 af 13. juli 1973;

Direktiv 93/96 af 29. oktober 1993 om opholdsret for studerende, EFT nr. L 317 af 18. december 1993.

SOCIAL SIKRING FOR VANDRENDE ARBEJDSTAGERE

Forordninger

- * Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved forordning (EØF) nr. 2001/83 af 2. juni 1983 (EFT nr. L 230 af 22. august 1983) og som senere ændret ved elleve rådsforordninger mellem 1985 og 1992;
- * Rådets forordning (EØF) nr. 574/72 af 21. marts 1972 om gennemførelsesbestemmelser for de sociale sikringsordninger for arbejdstagere og deres familiemedlemmer, som flytter inden for Fællesskabet.

Bilag 5: Arbejdsmarkedets parter fælles udtalelse

"Fælles udtalelse om etablering af et europæisk område for erhvervsmæssig og geografisk mobilitet og en forbedring af arbejdsmarkedets måde at fungere på i Europa", 13. februar 1990:

"Arbejdsmarkedets parter understreger, at etableringen af et fællesskabsområde for mobilitet udgør en dynamisk faktor for den europæiske økonomi i dens dobbelte, erhvervsmæssige og geografiske, dimension, hvor begge har deres egne mekanismer og determinanter. På et europæisk territorium uden indre grænser, et sandt europæisk mobilitetsområde, inden for hvilket enhver arbejdstager har ret til frit at vælge sit aktivitetssted, findes der imidlertid stadig talrige forhindringer, der begrænser valgmulighederne. Disse forhindringer er af følgende art:

- a) lovgivningsmæssige: forskelle i relation til den frie bevægelighed og socialsikringsordningerne (manglende mulighed for at overføre supplerende pensioner og visse andre sociale ydelser; manglende ligestilling af ensartede kvalifikationer og gensidig anerkendelse af eksaminer; begrænsninger hvad angår adgangen til den offentlige sektor; forskellige beskatningssystemer;
- b) økonomiske og kulturelle: omkostninger forbundet med flytning og bosættelse; sprogvanskeligheder m.v.

Hvad angår de aktioner, der bør fremmes i relation til støtte til den geografiske og erhvervsmæssige mobilitet, overførsel af supplerende pensioner, ligestilling af erhvervskvalifikationer og sprogundervisning erklærer arbejdsmarkedets parter sig rede til inden for deres kompetenceområde at bidrage til en løsning af disse problemer. De finder, at personer, der ønsker at bevæge sig, skal råde over alle praktiske oplysninger om mobilitet, levevilkår og arbejde i værtslandet."

"Fælles udtalelse om grunduddannelse og grundlæggende erhvervsuddannelse og voksenuddannelse" af 19. juni 1990:

"Man bør øge bestræbelserne på at tilskynde lærere og erhvervslærere til at deltage i udvekslingsprogrammer og i praktisk uddannelse, at gøre dem fortrolige med den seneste udvikling i virksomhederne og de ny teknologier."

"Fælles udtalelse om de betingelser, der skal opfyldes for at muliggøre den størst mulige adgang til uddannelse" af 20. december 1991:

"Det indre markeds succes afhænger i høj grad af lønmodtagernes kvalifikationer og deres virksomheders konkurrenceevne. Derfor er det af stor betydning, at Fællesmarkedets arbejdskraft har en så vid adgang som mulig til uddannelsesmuligheder med henblik på at udvide allerede eksisterende kvalifikationer og erhverve nye".

Bilag 5. Hindringer, som modtagere af fællesskabsstøtte fra de central- og østeuropæiske lande er stødt på i Det Europæiske Fællesskab og i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde

Ti lande i Central- og Østeuropa (Polen, Ungarn, Den Tjekkiske Republik, Den Slovakiske Republik, Bulgarien, Rumænien, Letland, Litauen, Estland, Slovenien) har underskrevet eller står over for at skulle underskrive associeringsaftaler med Den Europæiske Union. I forbindelse med "førtiltrædelses"-strategien vil disse lande blive konfronteret med problemet at skulle omsætte foranstaltninger vedrørende det indre marked til national lovgivning.

Mellem 1990 og 1996 har omkring 23.000 studerende og 30.000 lærere fra disse lande gennemført mobilitetsophold i lande i Den Europæiske Union. Antallet er tilpas omfattende til her at angive nogle af de væsentligste vanskeligheder, som man er stødt på i forbindelse med denne aktivitet. Denne opgørelse er så meget desto mere på sin plads, eftersom disse lande gradvist vil blive tilknyttet SOCRATES- og LEONARDO-programmerne.

I. VISUM

Man konstaterer en lang række illustrative tilfælde. Indbyggerne i visse lande i Central- og Østeuropa behøver ikke visum for at begive sig til visse stater i Det Europæiske Fællesskab. I de lande, som kræver visum, sker det, at de bliver udstedt med stor forsinkelse, hvilket risikerer at bringe mobiliteten i fare. En manglende ambassade for det EF-land, hvor mobilitetsansøgeren skal studere, kræver undertiden, at denne må begive sig til et tredjeland for at få udstedt visum.

II. SOCIAL SIKRING

I mangel af bilaterale aftaler mellem flere deltagende lande og medlemsstaterne har det været nødvendigt i programmet at ty til individuelle sygeforsikringer gældende for hele opholdets varighed.

De nationale informationskontorer og universiteternes kompetente tjenestegrene er almindeligvis i stand til at oplyse stipendiaterne om de ordninger, der bedst kan betale sig.

III. PROBLEMER, DER SKYLDES STIPENDIERNE SELV

Det stipendiebeløb, som de studerende modtager, anses almindeligvis som værende tilstrækkeligt, men der er en række EF-lande med høje leveomkostningerne (D, NL, UK), hvor de ikke synes helt så tilstrækkelige.

IV. ANERKENDELSE AF STUDIEPERIODER

Alt for ofte opnår studerende fra Central- og Østeuropa ikke fuld anerkendelse af studieopholdet og er derfor tvunget til at forlænge deres studietid i hjemlandet for at kunne få udstedt deres diplom. En sådan situation er beklagelig. Ganske vist er problemet løst, når mobiliteten finder sted i 5. studieår (der er viet til udarbejdelsen af en hovedopgave eller et

speciale), men denne løsning er utilfredsstillende, for mobiliteten bør kunne finde sted på alle studieniveauer.

Det er først og fremmest op til de institutioner, der sender de studerende ud, at indføre en større smidighed og fleksibilitet i tilrettelæggelsen af deres uddannelsesforløb. Dernæst burde den gradvise indførelse af ECTS-systemet senere yde de studerende en mere fuldstændig garanti.

V. SPROGKUNDSKABER

Sprogproblemet har ikke fremstået som noget særligt stort problem ved tilrettelæggelsen af mobilitetsophold for studerende fra landene i Central- og Østeuropa til Det Europæiske Fællesskab, eftersom kendskabet til fremmedsprog er ret så udbredt blandt universitetsstuderende i disse lande, og eftersom sprogbeherskelse er et af elementerne for udvælgelse af studerende og lærere til disse stipendier. Men to problemer fortjener at blive fremhævet:

- det beskedne antal studerende fra Central- og Østeuropa, der taler andre fremmedsprog end engelsk, fransk og tysk, gør mobilitetsophold i visse lande i Unionen objektivt vanskelige;
- omvendt kan det, at der hidtil under TEMPUS-programmet, hvilket vil blive udviklet i SOCRATES-programmet, kun har været et begrænset antal studerende fra Det Europæiske Fællesskab til de central- og østeuropæiske lande, bl.a. tilskrives sprogbarrieren.

Bilag 7: Glosar

CEDEFOP:	Det Europæiske Center for Udvikling af Erhvervsuddannelse
ECTS:	Det Europæiske Meritoverførselssystem (European Credit Transfer System)
EF:	Det Europæiske Fællesskab
EU:	Den Europæiske Union
EURES:	European Employment Services
EØS:	Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde
FMC:	Program for forskeres uddannelse og mobilitet
FTU:	Forskning og Teknologisk Udvikling
IRDAC:	Industrial Research Development Advisory Committee
NARIC:	Nationale informationscentre vedrørende akademisk anerkendelse (National Academic Recognition Information Centres)
OECD:	Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling

ISSN 0254-1459

KOM(96) 462 endelig udg.

DOKUMENTER

DA

16 15 04

Katalognummer : CB-CO-96-491-DA-C

ISBN 92-78-09736-5

Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer
L-2985 Luxembourg